

ПЕДАГОГИЧЕСКА ПРАКТИКА

МЕСЕЧНО СПИСАНИЕ ЗА ПРОГРЕСИВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Основателъ: † Антонъ Борлаковъ

Редакторъ: Цв. Петковъ

ГОД. XXI

СОФИЯ

КНИГА II

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр
1. Георги Стойковъ Раковски	49
2. За движението. Цв. Петковъ	51
3. Морално застрашени деца и младежи. Люб. Поповъ	52
4. Трима пионери на новото образование Ад. Фериеръ	58
5. Изъ плана за дейностъ въ Опитното училище. Йорд. Стояновъ	64
6. Притча за послушния и непослушния синъ. М. Христовъ	69
7. Нѣколко думи за народния ни езикъ въ училище. В. Хру- санова	73
8. За използването на картинкитъ при началното четене. К. Хр. Чернокожевъ	77
9. Неизвестното — Боянъ Балабановъ	80
10. Оттукъ — оттамъ — Методий Христовъ	84
11. Кратъкъ прегледъ на населението въ Бѣломорието и пр. — Ек. Дръндарова	88
12. Правописни измѣнения	91
13. Училищни вести. Й. С.	94
14. Пѣсни	95
15. Книжнина. Й. С.	96

***Г. г. директори и главни учители, абонирайте
училищнитъ библиотеки за сп. Педагогическа прак-
тика, като внесете абонамента 80 лева по по-
щенска чекова сметка 44-57.***

Одобрено отъ Министерството на народната просвѣта за училищнитъ
библиотеки съ наредба № 9925 отъ 11 априлъ 1921 година и за народнитъ
читалища съ заповѣдь № 2664 отъ 19 августъ 1931 година.

Списанието е издание на кн-во „ДРУГАРЧЕ“

ПЕДАГОГИЧЕСКА ПРАКТИКА

МЕСЕЧНО СПИСАНИЕ ЗА ПРОГРЕСИВНО ОБРАЗОВАНИЕ

ОСНОВАТЕЛЪ: † АНТОНЪ БОРЛАКОВЪ. РЕДАКТОРЪ: ЦВ. ПЕТКОВЪ

Георги Стойковъ Раковски

Раковски е великиятъ синъ на народа ни, на когото съдбата отреди да оформи, да изясни и съ героичния си подвигъ да се освети и остави на иднитъ поколѣния основнитъ и неизмѣни вѣчни стремежи на българския народъ. Роденъ въ недрата на родния балканъ — въ Котелъ, закърменъ въ достойна семейна и обществена срѣда, Раковски постепенно се отърсва отъ многото примамки за лична безпечностъ и съ безпримѣрна упоритостъ ломи негодитъ и понася изпитанията „които лукави и разорителни демони“ му изпраща, за да стигне до пълна готовностъ за саможертва въ името на народнитъ възжеления. За него отечеството е всичко — нѣма по-свето нѣщо на свѣта отъ милото „отечество всѣкому“. За доброто на отечеството трѣбва да се действува съ просвѣта и оржие, съ „пресата“ и „сабията“. „Чрезъ наука и просвѣщение ще се застигне всѣко добро и благоденствие за нашъ народъ“. За него невежеството „ненаука е най-голямъ неприятелъ чело-вѣческогo рода“ и затова въ свещенно си негудование той казва: „Ние трѣбва да съкрुшимъ глава того неприятеля си и да го махнемъ отъ помежду си! Безъ тая победа нищо добро да не очакваме отъ нигде“. А това може да се постигне чрезъ училища и читалища, чрезъ книги и вестници. Но свободата на народа ни може да се добие и чрезъ економическия подемъ. Изгодната политика, умѣла черковна борба и смѣли революционни действия. Просвѣтителъ и революционеръ, Раковски намира, че народътъ ни трѣбва да се осъзнае и обедини, да се издигне въ културно отношение и съ дружни сили да поведе жертвена борба за своята независимостъ. Изживѣлъ много разочарования въ грижитъ си да спечели други страни за справедливитъ български искания, опиталъ се Раковски да създаде „християнски балкански съюзъ“, идва най-после до заключение, че свободата на нашия народъ трѣбва да бѣде собствено негово дѣло и че „ние, българитъ чуждото не щемъ, но и нашето не даваме“. Ръководенъ отъ тия и още други чисти възвишени стремежи, Раковски се наложилъ въ нашия народенъ животъ едновременно като писателъ и журналистъ, ученъ и поетъ, просвѣтителъ и революционеръ, политикъ и дипломатъ. Той поставя начало на четническото движение, разкри богатствата на българския битъ и духъ, и на родната история,

посочи сочностью и силата на българския езикъ, и предаде на поколѣнията заветитѣ на миналото

Навършиха се 75 години отъ смъртта на Георги Стойковъ Раковски. Въ наши дни достойни люде изпълниха неговия заветъ — Светия му прахъ да почива въ родна земя.

Коститѣ на Раковски сж вече въ родното му мѣсто — гр. Котелъ. — Прибраха се свидни наши земи подъ крилото на майката родина, прибра се и раковски подъ родна стрѣха, и духътъ му остава да покровителствува всички свѣтли начинания за доброто на нашата скъпа Родина.

Из теорията НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Цв. Петковъ

За движението

Въ кн. I, год. XXI на сп. „Педагогическа практика“ разгледахъ цѣлостното отношение на децата къмъ свѣта. Сега ще се спра на дълбоката биологична потребностъ на децата и младитѣ изобщо отъ движението. Тази потребностъ, колкото повече растатъ, толкова по-опредѣлено се превръща отъ чисто биологична въ биопсихологична и въ биосоциална потребностъ съ неизброими последици за тѣлесния и духовния развой на младитѣ, а оттамъ, — за изграждането имъ като ценни личности.

И така, какво е отношението на детето къмъ движението, авторъ на което е самото то или то е обектъ на движение?

За съвременната педагогия, както и за медицината, е установенъ фактъ, че детето почва движения още въ утробата на майката. Това е известно на всѣка майка. Така, къмъ края на четвъртия месецъ детето почва да извършва известни движения въ утробата на майката. Каква е точната причина за тия движения е трудно да се каже. Могатъ само да се правятъ предположения, по-малко или повече въ съгласие съ онова, което е характерно за живота. Но ако дълбокитѣ биологични причини на тия движения не сж напълно уяснени, то нравствениятъ ефектъ отъ тѣхъ има необикновено голѣмо значение. Чрезъ тия налични движения на детето се установява първата трайна нравствена връзка между него и майката, а следъ това, между него, чрезъ нея и останалитѣ хора, на първо мѣсто бащата: майката посрѣща тия движения съ неизпитвана радостъ, мисълта ѝ постепенно се усрѣдява къмъ него, тя го очаква съ трепетъ, готви се за него — все повече го обиква и още по-усилено му подготвя всичко необходимо — дрехи, стая и т. н. Въ тази подготовка, разбира се, участвуватъ и другитѣ близки — бащата, роднинитѣ, та дори обществото и държавата. Колкото по-добре е организирано едно общество, толкова по-голѣмо вещественно и нравствено участие иматъ близки и държава въ очакване и подготовка на новия човѣкъ, като се грижатъ за здравето и храната на майката, за нейното спокойствие и жилище, за бждещето на детето. Така, още презъ първитѣ си движения детето разширява границитѣ на свѣта за себе си, увеличава своето жизнено пространство и почва да влияе на първо време не физически, а нравствено. Безъ тѣзи движения то би било посрещнато, въ голѣма степенъ, като чужденецъ. Така тия утробни движения ставатъ предвестникъ и символъ за онова, което по-късно ще стане стихия за детето.

И наистина, колкото и следъ раждането детето да прекарва най-вече въ дрѣмка и сънь, още къмъ края на I-та година 55%

отъ времето си то прекарва въ будностъ, а будността за детето е условие и изворъ за непрекъснати движения, отъ които постепенно се заражда бъдещата му дейностъ като разумно същество, което постепенно се включва въ обществения и културния животъ на възрастнитѣ.

Ето картината на детскитѣ движения. Още презъ първата седмица отъ живота си, детето постоянно или периодически прави движения съ устнитѣ като че ли бозае (проф. Аркинъ), а още презъ първия месецъ повдига глава, когато го подкрепятъ подъ плешкитѣ. Не рѣдко и само повдига глава. Поставено на коремъ, обръща глава на страна, хваща пръстенъ поставенъ въ ржката му (Гезелъ). Все така презъ първия месецъ мига, повдига глава надъ възглавницата, играе си съ ржцетѣ (проф. Аркинъ).

Презъ втория месецъ движенията му се увеличаватъ по време и трайностъ: държи главата си право, когато го подкрепятъ подъ плешкитѣ; държатъ ли го, изправя глава; по време на кжпане прави движения съ крачетата като че ли рита (Гезелъ); съ едната си ржка хваща другата; по време на кжпане плѣска съ ржка и рита (проф. Аркинъ).

Презъ четвъртия месецъ детето изправя глава и се опитва да седне; пълзи; обръща се по гръбъ; хваща кубче, като начало, противопоставя голѣмия пръстъ на останалитѣ; като го подкрепватъ, седи; ржцетѣ често сж отворени и то плѣска като го кжпятъ (Гезелъ); като се опира на ржце и колѣне, повдига се; пълзи като се движи назадъ; обхваща предметитѣ съ ржце и нозе; поставятъ ли го изправено, стои твърдо, но най-често на пръстима, всичко почва да хваща и дърпа къмъ устата; седи безъ странична помощъ, но не съвсемъ право и умѣрено (проф. Аркинъ).

Презъ седмия месецъ предпочита да се ползува отъ едната ржка сръчно и бързо, взема кубчето отъ масата (Гезелъ), кжса хартия, опитва се да се изправя на нозе (проф. Аркинъ).

Така постепенно детето става все по-дейно същество, та когато стане на 36 месеци (3 годишно), то: възпроизвежда кръстъ и кржгъ, чертае ромбъ (Гезелъ); самостоятелно се измива и мие зжбитѣ си, обува се и се облича, но не закопчава; безъ да се уморява, прави разходка 1—2 километра (проф. Аркинъ).

Отъ сега нататъкъ, както и много преди това, движението става стихията за детето и то не може безъ него сжщо така, както не може безъ въздухъ и слънце. Ето факти, които подкрепватъ това убеждение или по-право, които сж въ неговата основа. С. е само на 2 години. Пробудили се сутринъ, слиза на пода, лѣга и дълго се търкаля. Когато го питатъ защо прави това, отговаря: „Търкаля ми се“. Като тригодишно, това момче излизаше дори и презъ зимата и дълго тичаше съ всички сили по заледеления снягъ до като капнѣше отъ умора.

5 годишно момче, лѣтовище. Вѣчно е въ движение. Като се изкачи на нѣкой хълмъ, никога не слиза иначе, освенъ като се търкала по меката трева.

7—8 годишно момче е само на улицата: тича отъ градинската врата до съседната улица, спира се за мигъ-два и отново

тича по обратен път. Така то тича по този път повече от 20 пъти, а разстоянието от градинската врата до съседната улица е най-малко 40—50 метра.

До каква степен движението е необходимост за децата и младите изобщо, се вижда и от факти като следните: те сж винаги съгласни да отиват на екскурзия или на каквато и да е разходка, заемат се с всяка дейност, която е по силите им и никога не се отказват от игра, освен, когато умората ги победи. Тъкмо за това момче на 5½ години като научава, че на сев. полюс сжествува половин година нощ и половин година ден, шепне замислено: „Да съм там!“!, а на въпроса защо иска това, отговаря: „Да играя половин година, без да си почивам!“! А друго момче, на 13 години, когато за София се появи опасност от бомбардировки, възкликна: „Жалко, не ще може вече да бждем на улицата и играем!“! Значи, то гледа на всичко през призмата на играта или на движението. А играта за децата е условие за безкрайни движения, едни от други по-усилени и по-трайни.

Потрѣбността от игра не намалява с увеличение на възрастта чак до края на 16—17-та година е все тъй стихийна и непобедима, както и през по-малката възраст. Не еднѣж съм слушал признания на момичета и момчета гимназисти, завършили V, кл., че, ако не се стѣсняваха, те биха продължавали да играят все тъй, както и през годините на основното образование и първите години на гимназията. И наистина, за гимназистите движенията сж все така необходими, както и за учениците от основното училище: сега именно младите предприемат дълги разходки, уморителни екскурзии по планини, учат се да плуват, да яздят и карат велосипеди, моторетки, лодки, да работят дърводѣлие и др. През тази възраст човек възлиза по най-опасни планински върхове или се спуска из долини и пропасти, който налагат неповторими усилия.

II.

Изниква въпрос: защо движението и дейността сж необходими за младите от началото на живота, та чак до 25-та им година? Причините за това сж доста, и сж една от друга по-важни. Първопричината обаче е чисто биологична: движението е условие, за да се поддържат, ускоряват и задълбочават ония физиологически функции, без които животът би бил невъзможен — дишането, кръвообръщението, увеличение топлината на тѣлото, както и да се поддържа храносмилането и свързаните с него дейности на организма на съответната висота, необходима за живота. Ето нѣкои данни въ полза на това убеждение за количеството на въздуха, който човек поема въ различни състояния.

1. Когато е спокоен и седи	5	литри въздухъ
2. При бавно ходене	6	„ „
3. При бързо ходене	10—13	„ „
4. При изкачване на височина	20—25	„ „
5. При тичане	50	„ „

Когато се вземе под внимание значението на въздуха, тогава каква е ролята на движението: чрез него организмът добива онова количество въздух, което му е необходимо, за да засилва всички телесни функции както и да се поддържа тяхната нормалност.

Тази последица — поддържането на телесните функции и тяхното засилване, крие въ себе си едни от други по-важни последици. Здравият организъм е условие за дълбока потребност от все нови и усилен движения и дейност, за повишено самочувствие и съзнание, че човекът е здрав и силен, с готовност за предприемане на задачи за разрешение. Ето защо, дейните деца са здрави и предприемчиви, а предприемчивите са здрави и дейни. Между здраве и предприемчивост съществува двустранна зависимост.

Но съ това не се изчерпва значението на движението, младостта е период за осъществяване на ония сили, функции и видове поведение, които са жизнена и културна необходимост за човекът — възможност да се движи по всички начини, да възприема, да реагира, да мисли и чувства, да си въобразява, да бъде волева личност, да се владее и има строго определено поведение спрямо света, да действа и узнава всичко важно за живота и културата. Движението е именно онова основно условие, чрез което младите осъществяват отначало неволно, а след това преднамерено всички тях динамични прояви. Детето, което почва да движи глава и хваща, се подготвя да наблюдава и узнава, да мисли и опитва. Детето, което по дълбока вътрешна подбуда се движи (обръща, пълзи, ходи) увеличава областта на своето общуване със света, задълбочава връзките си с него, упражнява всичките си телесни и духовни сили, създава условия за проба и развой на ония сили, които още не са влезли в действие, увеличава своя жизнен опит, който е надеждна основа за нова и нова дейност. Детето, което предприема екскурзия извън дома, двора и градината, квартала и селището, въ природата или извън страната подлага на изпитание както телесните си, така и духовните си възможности до такава степен, че то се връща от нея коренно променено. Движението е именно това условие, чрез което младите осъществяват всички ония предразположения, които притежават децата на културния човек — да се движи и говори, да изследва и действа, да подражава и твори, да общува с хората и се включва въ тяхната общност.

Младостта е период на усилен еволюция от едно състояние на телесна и духовна безпомощност към състояние на дейна независимост и умение да се справя със всички трудни положения. Движението е път, по който се осъществява тази необходима за живота и културата еволюция. Без него младите биха се статизували за винаги със онези възможности, с които се раждат.

Движението е условие да се зараждат нови интереси въ душевния живот на младите. Детето, което е допълзяло до съседната стая открива нов свят, който го привлича и подбужда за

нови и нови движения. А юношата, който е навлѣзълъ въ обществото несмѣло, открива мѣстото си и почва да се готви за ролята си въ живота.

III.

Изложеното до тукъ съвсемъ бѣгло разкрива възможността да разберемъ голѣмата образователна стойностъ на движението въ живота на детето.

1. Чрезъ него младитѣ поддържатъ живота си и той се развива, а тѣ се чувствуватъ винаги бодри и работоспособни. Това самочувствие е основа на всѣка усилена образователна работа: то е изворъ на желание за дейностъ, на любознателностъ и интересъ къмъ всичко непознато и неовладѣно, на вѣра въ силитѣ си и воля да се довърши започнатата работа.

2. Движението неминуемо изправя младитѣ предъ трудности, тъй като тѣ влизатъ въ връзка съ свѣта. Тия трудности сж отъ различно естество: познавателни, практически, нравствени. И тѣ, по силата на обективна и субективна необходимостъ, волно и неволно, трѣбва да се справятъ съ тѣхъ. А възможността да се справятъ съ трудноститѣ е крайна целъ на образованието.

3. Тия трудности постепенно позволяватъ на младитѣ да си изработятъ система отъ задачи, та дори идеали, които запълватъ живота имъ като деца младежи и възрастни.

4. Така тѣ преминаватъ отъ движение къмъ дейностъ, която колкото по-разумна и трайна е, толкова повече допринася за изграждането имъ като обществено и културно ценни личности.

5. Движението ги свързва съ другари и връстници. Така се поставя начало на социализуването на младитѣ по идеи, чувства и дѣла.

Заклучение. Училището да държи смѣтка за природата на младитѣ, безъ което образованието е немислимо. То трѣбва така да се организира, че да не се спъва стремежътъ имъ къмъ движение. Постепенно да преминава въ преднамѣрена дейностъ, свързана съ осъществяването на известни задачи. Колкото повече движението е органически преплетено съ образователната работа, толкова по-разумно ще участвуватъ младитѣ въ нея и толкова по-плодоносна ще бжде тя отъ всѣко гледище.

Люб. Поповъ — София

Морално застрашени деца и младенци

Веднѣжъ презъ лѣтото (1941 г.) минавахъ една вечеръ къмъ полунощъ край трамвайната спирка при „Св. Недѣля“ и видѣхъ по пейкитѣ на спирката налѣгали момчета — продавачи на вестници и на други нѣща, между които и едно 9—10 годишно момче. Когато запитахъ момчето, защо не си отиде въ кѣщи да спи, то отговори, че му е по-добре тукъ и между зидовѣтъ на една новостроеща се постройка, кждето всѣка вечеръ почти, безъ да го вижда нѣкой, ходѣло да спи.

Да, за тѣзи деца, спечи по улицата, последната е по-добъръ подслонъ, отколкото бащината стрѣха, кждето сигурно отсъствува

майчината топлина и привлѣкателностъ на дома, или тѣ не сж били никога на лице, защото детето въобще не е имало родители. Да, много отъ тѣзи деца сж безъ родители и близки, а и гѣзи, които ги иматъ, иматъ ги само, да имъ служатъ като доказателство че сж ги родили, за да ги захвърлятъ следъ това на улицата, и оставятъ безъ всѣкакви грижи и надзоръ.

Днесъ улицата, особено на голѣмия градъ, е пълна съ такива деца и вие ще ги видите вечерно време до късна нощъ да скитатъ по улицитѣ, кафенетата и съмнителнитѣ заведения, за да търсятъ и догонватъ живота въ цѣлата му дълбочина и пѣстрота, позната само на възрастнитѣ! Децата днесъ предварително се запознаватъ съ всички тия „прелести“ на живота и въ нѣкои случаи даже, както е съ тѣзи деца, могатъ и да ни задминаватъ съ своитѣ познания. Преди известно време презъ една късна зимна вечеръ видѣхъ какъ група такива деца — момчета и момичета по на 14, 15 години се бѣха заловили подъ ржка и се движеха по бул. „Дондуковъ“, като се спираха отъ витрина на витрина. Следъ това се отправиха право въ единъ баръ.

Отъ тѣзи примѣри е ясно, какъвъ може да бжде моралътъ на тия деца, които растатъ и се възпитаватъ на улицата. Той е подхвърленъ на всѣко съмнение. Това се вижда отъ самата физиономия на такива деца, отъ самиятъ имъ говоръ както и отъ тѣхното държане. По всички тѣхъ (погледъ, говоръ, държане) се чете вече до голѣма степенъ признакътъ на покварата, а това говори, че моралътъ на тѣзи деца, ако не изцѣло, то поне отчасти е вече застрашенъ. И въ единия и въ другия случай детето (resp. младежътъ) е тръгнало вече въ наклонената плоскостъ на живота и мжчно може да се върне назадъ.

Това не значи обаче, че връщането на морално застрашеното дете или младежъ къмъ началната точка на наклонения пжтъ, по който то е тръгнало и върви, е въобще невъзможно. Все пакъ това връщане зависи отъ степенъта на моралната застрашеностъ и поквара, която е обхванала детето или младежа. Ако моралната заплаха е начална (още въ началото си), то връщането е по-лесно, но ако тя е напреднала и крайна, то това връщане става по-трудно, а по-късно и невъзможно. Въ този последния случай, може да влияе твърде много и тежката наследствена обремененостъ на детето.

Така че морално застрашенитѣ деца и младежи можемъ да ги раздѣлимъ на 2 категории: 1) *леко морално застрашени* и 2) *крайно морално застрашени* такива. Леко морално застрашенитѣ деца и младежи днесъ се срѣщатъ навсѣкжде: и въ дома, и въ училище, и на улицата. Такива могатъ да бждатъ и нашитѣ собствени деца. Щомъ тѣ сж оставени безъ достатъченъ контролъ и грижи на влиянието на улицата, можемъ да бждемъ сигурни, че тѣ сж стѣпили вече на прага на наклонения пжтъ на живота. Крайно морално застрашени деца и младежи сж всички скитници изъ улицитѣ, изоставени такива безъ всѣкакъвъ родителски надзоръ и грижи, голѣма частъ отъ децата вестникопродавци, тѣй нареченитѣ „уличници“, „гамени“, „гавроши“ и „деца-престѣпници“.

Крайният етап на моралната застрашеност завършва с престъпността.

Днешните условия на животът, поради военното напрежение, което изживяваме, сж така отежнени, че нѣма защо да се чудимъ, че моралната заплаха е нахълтала вече и въ дома и е станала постоянна негова гостенка. Морално застрашенитѣ деца отъ день на день все повече се увеличаватъ. Това всѣки може да види по улицитѣ, които сж се напълнили съ продавачи — деца на какво ли не — нѣщо, което по-рано въобще много рѣдко се срѣщаше. А щомъ детето е на улицата и продава по-цѣлъ день, трѣбва да бждемъ сигурни че неговиятъ мораль е подхвърленъ вече на изпитание. По-рано правѣше впечатление да видите ученикъ или добре облѣчено дете да продава вестници по улицитѣ, но днесъ то е общо явление. Дори и ученици отъ столичнитѣ гимназии днесъ продаватъ вестници.

Бързото увеличение на морално застрашенитѣ деца се вижда и отъ зачестяването на детскитѣ престѣпления. Къмъ престѣпление детето прибѣгва въ най-лошия случай, когато е заплашено за своето сществуване, или пъкъ е оставено на произвола на съдбата и на влиянието на лоши другари. Познавамъ 2 малки момчета по на 12 и 13 години, които крадѣха отъ джебоветѣ на хората, поради това, че бѣха оставени на произвола на улицата. Едното отъ тѣхъ и сега спи, кждето завърне и не се връща въ кжщи. Понѣкога престѣпността може да хлопа и на нашитѣ собствени врати и да влѣзе въ съседство и съ нашитѣ деца, които иматъ родители, ходятъ на училище и не продаватъ вестници! Скоро имахъ случай да се запозная съ единъ младежъ, ученикъ отъ V кл., който имаше състоятеленъ баща и нѣмаше нужда да продава изъ улицитѣ, за да се прехранва. Но той открадна единъ часовникъ, защото трѣбваше да яде, тъй като бѣ избѣгалъ отъ кжщи, понеже не можеше да понася повече тормоза на своята майка.

Детската престѣпность, като най-остра форма на морална застрашеност не е чужда днесъ и за училището. Преди нѣколко дни идва при менъ една майка и се оплаква отъ своята дъщеря, ученичка отъ II класъ, че е крадѣла каквото завърне отъ кжщи и отъ училище — подъ чиноветѣ и отъ чантитѣ на своитѣ другари. Понѣкога и самото училище може да бжде виновно за създаване на морално запуснати и дори съ престѣпни намѣрения деца. Чирпанската трагедия въ това отношение ще си остане неповторима въ тъмнитѣ страници на нашия училищенъ животъ.

Ето защо, налага ни се повече отъ всѣкога, особено днесъ, когато нашитѣ деца сж станали така чувствителни къмъ ограниченията и тежеститѣ на живота, да бждемъ крайно внимателни и предпазливи съ тѣхъ, за да не ставаме причина следъ това да ги пращаме сами на улицата или къмъ вратитѣ на затвора. За това сж нужни повече родителски грижи, по-голѣмъ контролъ и по-човѣшки отношения съ децата.

Не трѣбва да забравяме обаче и ония деца, за които улицата е останала единствената закрила и прибѣжище, и да имъ

помогнемъ съ какво можемъ: съ съвети, напътствия, приютяване, намиране работа и най-важното — съ пропаганда, каквато е въ чужбина, за отваряне на предпазни възпитателни домове за тѣхъ, кждето да намѣрятъ действително подслонъ и утеха и да стоплятъ малко повече своята изтерзана и измъчена душа.

Адолфъ Фернеръ.

Трима пионери на новото образование¹

Встъпление.

Не е тукъ мѣсто да обясняваме какво е „Ново възпитание“. Въ всѣко време на своята история, човѣчеството окачествява като „ново“ онова, което отличава днешната цивилизация отъ вчерашната, онова, което му се вижда, че отбелязва една крачка напредъ къмъ истината. Но това „вчера“ нѣмаше ли право — поне отчасти право — противъ новото „днесъ“? Пресловутата нова „истина“ не е ли, най-често, измама и повторение, подъ ново име, но стари заблуждения?

Новото възпитание е далечъ отъ тѣзи нападки. Въ сжщность то има само единъ недостатъкъ: този, чѣ се нарича „ново“. Неговата единствена новостъ — новостъ, която е за винаги — е да се стреми къмъ истината, не само на теория, но и на дѣло и да противопоставя здравия смисълъ, съединенъ съ науката, на обществената традиция, която е всемогща и почти всеобща.

„Здравиятъ смисълъ — ние привеждаме Анри Бергсонъ — здравиятъ смисълъ, т. е., колкото и да е неприятно това на Декарта, това е онуй, което е най-рѣдко между хората: единъ видъ чувство за действителността, за конкретното, за особеното, за оригиналното, за живото, едно изкуство за равновесие и точностъ, една внимателностъ къмъ сложноститѣ, чрезъ продължително опипване подобно на антенитѣ на нѣкои насѣкоми. Той обхваща едно гъвкаво недовѣрие на логическата способностъ къмъ самата себе си. Той непрекъснато воюва съ умствения автоматизъмъ, съ готовитѣ идеи, съ схематичнитѣ изводи. Той се грижи най-вече да подрежда и да претегля безъ да отрича нѣщо. Той спира развитието на всѣки принципъ и на всѣки методъ точно въ момента, въ който едно твърде грубо и нескромно приложение бе засѣгнало цвѣта за действителното. Въ всѣки моментъ той натрупва сборъ отъ опитъ и го организира съ огледъ на сегашното. Той е, съ една дума, мисълъ която се пази свободна, дейностъ, която бди, гъвкавостъ на поведението, внимание къмъ живота, нагаждане винаги подновявано, къмъ винаги новитѣ положения“.

Но това не е ли въ сжщность противно на общественото обучение, съ неговитѣ правила, съ неговитѣ програми, методи

неподвижни и прилагани безъ измѣнение къмъ всички ученици на дадена страна, независимо отъ тѣхния психологически типъ, каквито и да сж тѣхнитѣ нужди, тѣхнитѣ способности, тѣхнитѣ преобладаващи интереси. независимо отъ бждещата имъ обществена роля?

И именно този здравъ смисълъ, опрентъ на една добре ориентирана наука и върху остра интуиция, не бѣше ли той превъзходния методъ на великитѣ предшественици, на Хенрихъ Песталоци особено, на когото се чества стогодишнината презъ 1926 год., въ всички страни на свѣта, съ еднаква ревностъ и въодушевление?

Новото възпитание, впрочемъ, заслужава своето име не само чрезъ своето противопоставяне на непосредното минало — минало, което, за нещастие, продължава да съществува въ настоящето — и чрезъ своя въззивъ на здравия смисълъ противъ потискащия традиционализъмъ. За първи пътъ, въ историята на педагогията, науката, собствено казано, се появява въ образованието на децата. Вѣрно е; че експерименталната психология е родена едва вчера и, че детската психология, на която Алфредъ Бине, професоръ при Сорбоната, бѣше единъ отъ първитѣ учители, сега се развива напълно. Последната е достатъчна, за да разкрие и изобличи основнитѣ грѣшки на старата педагогия. Тя крещи на всеуслишание! Тя повтаря заедно съ Песталоци, че детето — всѣко дете — е подобно на младо растение и, че всѣко растение има нужда, за своето развитие, отъ особена почва, отъ дадено количество влага и сухостъ, отъ слънце или сѣнка. Еднообразието на заниманията, енциклопедическитѣ програми, съвършенното отсъствие на съвременната педагогика, тамъ където става въпросъ за развитието на индивидуалнитѣ способности, е достатъчно да придаде на нашето обучение, както обществено така и частно, (съ рѣдки изключения) белегъ на негодностъ за задачата съ която то претендира да се е заело и която обществото му е повѣрило.

Тѣзи недостатѣци, учителското тѣло бѣше първо, което ги забеляза. Всѣки отъ неговитѣ редове, който имаше прозорливъ духъ, почувства, че „има нѣщо гнило въ Дания“: разходване на мн го усилия за да се добиятъ много малки добиви; а това е противно на формулата за добре разбраната економия, най-много полза при най-малко безполезни усилия. И отъ самото учителско тѣло излѣзе, въ повечето страни — Франция, Швейцария, Австрия и т. н. първия потикъ на широкото движение за ново образование, което обхваща днесъ хиляди работници и къмъ което много държави сж се присъединили или сж готови да се присъединятъ. Искате ли примѣри?

Въ едно голѣмо събрание на учителитѣ станало презъ 1923 год. Жоржъ Ламперъ, учителъ въ Парижъ, организатиръ на интернационалната федерация на учителскитѣ организации и секретаръ на педагогическата секция на французката организация на напредкъ на наукитѣ, заяви:

„Нашата педагогика е рутинна... Съ едно кратко ръководство единъ младежъ на осемнадесетъ години, или една девойка на седемнадесетъ години, могатъ да обучаватъ, макаръ и напълно

не запозната на педагогическата техника. Напротив, въ новото училище „възпитателят“ е единъ техникъ на сжщото основание, както и металургиста или земеделецътъ. Неговата особена техника, това е непрекъснатото и дълбоко познаване на проблемитъ пригодени къмъ срѣдата и непрекъснато усъвършенстване на методитъ за обучение, все повече и повече пригаждани къмъ природата на детето.“

Отъ своя страна Е. Боннъ, инспекторъ при академията, въ една своя статия подъ внушителното заглавие: „Милостъ за нашитъ деца!“, не се бои да заяви високо съ данни въ ржка:

„Цѣлото наше образование е въ непрекъснато противоречие съ биологичнитъ закони и общественитъ нужди.

Ако възрастнитъ, чието тѣло е напълно развито, не желаятъ да работятъ повече отъ осемъ часа, то младежитъ, чието тѣло сега се изгражда, трѣбва да работятъ по-малко а не по деветъ и десетъ часа дневно. Тогава когато децата и младежитъ иматъ нужда отъ движение, то тѣхъ ги заставятъ да стоятъ неподвижни безкрайни часове. И аокато тѣ иматъ нужда отъ чистъ въздухъ, то имъ се представя обикновено замърсената атмосфера на класнитъ стаи. Тѣмъ е потрѣбно едно постепенно образование на волята, а програмитъ изискватъ отъ тѣхъ едно подчинение на единъ надзоръ, обикновено твърде строгъ, защото общата умствена работа иска спокойствие, тишина, подтикване на всѣка спонтанна проява.

„Милостъ за нашитъ деца! Съ какво възмущение бждешитъ поколения ще говорятъ за училищния режимъ, които имаме днесъ, когато установятъ, че моралното развитие, здравето, щастието, животътъ, източници да дейността, всичко това е пожертвувано на едно обучение, не винаги до истинско образование.

Тѣзи думи напѣмнятъ рѣдкото мнение на голѣмия психологъ Алфредъ Бине ¹⁾.

„Старата педагогика, въпрѣки нѣкои добри страни трѣбва да бжде съвършено отхвърлена, защото тя страда отъ единъ основенъ недѣлъ: създадена е отъ външна красота, действува възъ основа на повърхностни заключения, замѣства фактитъ съ поученията и проповедитъ и, най-сетне, нейния сжщественъ белегъ, който най-добре ни я представлява, това е многословието. Новата педагогика трѣбва да бжде основана на наблюдението и опита; тя трѣбва да бжде, преди всичко, експериментална въ научното значение на думата.“

Бихъ могълъ да приведа множество още цитати отъ забележителни хора: психолози, професори учители. Посоченитъ сж го-соченитъ сж достатъчни. Ние имаме много по-важна работа, отколкото тая да подлагаме на сждъ миналото. Предстои ни да градимъ бждащето. Нашитъ деца твърде дълго чакаха часътъ на училищната обнова. Утре ще бжде много късно.

Казахъ, че движението въ полза на новото възпитание е вече широко. Все пакъ неговитъ прояви сж останали, до сега, слу-

¹⁾ Вж. неговото въведение къмъ книгата му умствената умора.

чайни. Гениалните новатори, Песталоциевци, Полъ Робеновци, имаха, безъ съмнение ученици и подражатели. Но скоро следъ тѣхната смъртъ, тѣхните методи биваха систематизирване и замръзваха, въ единъ строгъ и неподвиженъ методъ.“

Първите опитни училища, наречени нови училища на открито се появиха между 1889 и 1900 год. Днесъ съществуватъ отъ тѣхъ стотина, въ всички страни. Това сж институти, които се дължатъ на частенъ починъ.

Отъ 1905 или 1910 год. практичното движение въ полза на новото образование почна да печели основните учители. Стотици педагози, които не се знаеха единъ другъ, предприеха, всѣки за себе си, преобразоваия въ тѣсното поле на своя класъ. И когато между 1903 и 1914 г. видѣхме първите педагогически конгреси да събиратъ психолози и учители, какъвто бѣше конгреса въ Брюкселъ презъ 1914 г., то бѣше истинско откритие. На тѣхъ чухме практиците да казватъ на теоритиците на психологията: „Вашите опити въ лаболаториите ви доведоха точно до заключенията, които ние съзрехме емпирично и къмъ които ние насочихме нашата деятелность.“ А хората на науката, следъ като чуа новаторите приложители, заявиха отъ своя страна: „Вие прилагате много точно теоритичните закони, които ние открийме и то безъ да познавате трудове, въ които ние ги прилагаме!“

Нека изложимъ накратко: Могатъ да се различатъ, както изглежда, четири главни причини за това мощно движение къмъ ново образование, което днесъ раздвижва свѣта. Можемъ да ги изложимъ и опредѣлимъ така:

1. — Недоволство отъ старото училище. — Училището не зачиташе и още не зачита, както видѣхме, основните закони на психологията. Твърде книжно много словесно, като злоупотрѣбвява съ масовото обучение, то способства по-често за подтискане на духоветѣ отколкото за тѣхното освобождаване. То създава духъ на спадность, вмѣсто да изтъкне онова което е най-добро въ всѣки човѣкъ отдѣлно.

Психологията осветлява твърде добре важността на темпераментите и на психологическите типове, така различни у децата, темпераменти и типове за които трѣбва да се държи смѣтка. Традиционното училище ги пренебрегва и уеднаквява часоветѣ програми и методи.

Психологията ни учи, че интереса рано или късно, се разцвѣтява и, че е безсмислено да се преподава една и сжца материя презъ епна и сжца възраст за всички деца. Традиционното училище не държи никаква смѣтка за това.

Психологията ни учи, че бързината на умственото развитие се мени отъ едно дете на еруго и, дори, у едно и сжщо дете отъ единъ клонъ на знанието къмъ другъ. А традиционното училище иска щото всички ученици да напредватъ съ сжщата бързина отъ началото до края на обучението имъ.

Но късо, днешното училище получава при голѣми усилия единъ добивъ решително недостатъченъ.

2. — Желание да се приготвят децата и младежите за днешния живот и, ако е възможно, за утрешния както въ тѣлесно тъй и въ духовно отношение.

Материално, нашата цивилизация на XX в. иска мъже и жени подготвени за своята професия, надарени съ буденъ критиченъ духъ — критиченъ въ добрия смисълъ на думата — а също тъй надарени съ онова себевладение, което създава съзнание на обществена дисциплина, която дисциплина, отъ своя страна, е необходима за иерархията, която се налага отъ съвременното раздѣление на труда.

Духовно, всѣки човѣкъ бидейки гражданинъ, т. е. „членъ на върховния господаръ“, както казваше Ж. Ж. Русо, ще трѣбва да знае да различава истината отъ заблуда — а това налага една твърде висока научна култура — той ще трѣбва да знае да различава доброто отъ злото, както лично така и обществено: лично въ областта на тѣлесната и умствена хигиена, обществено въ областта на обществената економика и редъ, основана на справедливостта. Защото, макаръ че чувството за справедливостъ да е вродено въ всѣко човѣшко същество, негодиятъ съ захващатъ веднага да го извратятъ и подправятъ. Съ една дума, човѣкътъ трѣбва да почувствува где е неговото мѣсто въ тоя свѣтъ и каква е ролята за която е повиканъ да изпълнява — споредъ едни отъ разумътъ, споредъ други, отъ моралното съзнание, споредъ трети най-сетне, отъ Бога.

3. — Напредъкъ на науката и особено на детската психология. — На старата философска психология, която инхождатъ отъ единъ метофизиченъ идеализъмъ и на психофизиологията, която изучава всѣка човѣшка способностъ отдѣлно отъ останалитъ, генетичната психология ще да ги замѣтти съ точното изучаване, основано на наблюдението и статистичнитъ данни, относно умственитъ процеси. Изследванията на Алфредъ Бине, на Едуардъ Илопаредъ, на Пиеръ Бове, на Жанъ Пиаже и мнозина други идатъ да ни посочатъ, че детството се явява днесъ подъ една свършено нова светлина, и, че отъ сега нататкъ се налага едно преобразование на училището.

4. — Най-сетне, както вече посочихъ множеството опити на стотици учители отъ народнитъ създадохъ здравата основа, върху която можа да се изгради новото училище.

Погрѣшно ще бжде да се мисли, че методитъ на старото училище бѣха достойни само за отричане. Учителитъ можеха да направятъ, по-добре отъ ученитъ, разлика между проблемитъ за целитъ и тази за срѣдствата. Целта трѣбва да интересува детето, защото безъ това неговитъ „защитни рефлексии“ го подбуждатъ да полага едва една десета отъ усилията необходими за неговото правилно развитие; но всѣко изучаване има своя техника, основана върху вътрешни нужди, умствени или приложни; затова свободния и капризенъ изборъ на ученикътъ би го довелъ до единъ опасенъ димитанизъмъ. Именно тази техника на обучението интелигентнитъ учители започнаха да изясняватъ и тѣхния приносъ

е едно ценно изясняване за изграждането на методитѣ на новото образование.

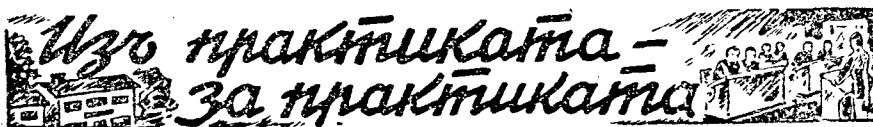
Както се вижда — съ това разсѣждане азъ ще завърша това кратко въведение — въпросътъ е, въ огромното вече движение на новото образование, не вече за едно преобразование, а за една революция. Революция наложена отъ науката. Науката се избрети детето, днесъ го откриваме.

Да изучимъ детето, неговото тѣло, неговата нервна система, разпускането или свиването на неговитѣ ендокринни жлези (огромната роля на които едва се предчувствува) неговото подсъзнание, неговата особена логика, — и това за всѣка възраст, за всѣки типъ, въ всѣка областъ на живота и неговото приспособяване къмъ природата и човѣчеството. Каква обширна областъ за изследване! А ние сме едва въ началото.

Все пакъ малко, което ние знаемъ днесъ като начало, отъ трудоветѣ на биолози, лекари, психолози и педагози, вече преобразува така дълбоко познатитѣ ни идеи, че не е вече позволено на родители и възпитатели да не ги знаятъ. Нѣщо повече направенитѣ открития сж излезли отдавна отъ теснитѣ стѣни на лабораториитѣ. Въпросътъ не е вече за хипотези и тези неприложими. Въ всички страни новото образование пуствна корени въ действителния животъ и тѣзи корени се простиратъ постоянно все по надълбоко. Въ нѣкои страни активното училище е вече обичано; то обедини — не безъ трудности въ началото — родителитѣ отъ всички политически партии и отъ всички вѣроизповедания, което нѣщо доказва, че истината не познава Пиренеитѣ и, че науката се носи много по-високо отъ нашитѣ човѣшки решения. Вече семейството и училището се преобразуватъ. Бюрата за професионална ориентировка, службитѣ за педагогически съвети на разположение на родителитѣ, на закѣснели въ развитието си деца, се умножаватъ. Наистина единъ новъ свѣтъ започва да се разцвѣтява.

Е, разбира се, движение далече още не е всеобщо познато и следвано. За неудоволствие на новоторитѣ, които забелязватъ неизброимитѣ му благотворни последици, то се развива много бавно. То е защото старата сколастична сграда, предрасждѣцитѣ, извратяването на духоветѣ, което старото образование причинява, оказватъ едно огромно противодействие. Но правитѣ идеи напредватъ бавно чрезъ собствената си мощъ.

И великитѣ сѣрдца сж, които най-вече ги разпространяватъ. Нека обърнемъ очи къмъ тѣхъ. Азъ познахъ трима отъ тѣзи апостоли. Видѣхъ ги на работа. Нека имъ дадемъ възможность да ни кажатъ безъ реторика и високоучени думи, какво е новото образование.

Иорданъ Стояновъ

Изъ плана за дейность въ Опитното училище

Отрупани сме съ писма отъ много колеги. Искать по-подробни сведения изъ нашия животъ. За да задоволимъ този интересъ, даваме частъ отъ плана ни. Ученицитъ отъ нашето училище ще добивать знанията, до висша степенъ, самостоятелно и по два пътя: чрезъ книгата и чрезъ трудъ. Книгата е най-висшия плодъ на човѣшката култура. Ученикътъ трѣбва да бѣде свързанъ съ нея. Голѣма частъ отъ знанията, обаче, ще се добивать чрезъ трудъ. Отнася се до онѣзи знания, които сж свързани съ заобикалящия детето животъ и които сж свързани съ обучението по предметно учение, смѣтане, природознание, частъ отъ родинознание и пр.

Ето частъ отъ плана ни за тази учебна година.

Частъ I. Общи положения.

Първата учебна година ще бѣде за взаимно упознаване между учителитъ, за проучване и пригаждане къмъ новитъ образователни цели и за изяснения на възможноститъ. Ще се положатъ усилия отъ всички учители, за да се постигне онова, което се добива въ обикновеното училище. Ще се накаратъ всички ученици да участвувать съзнателно, дейно и вдѣхновено въ учебната работа.

Обучението ще се индивидуализира и пригоди къмъ силитъ, нуждитъ и интереситъ на всѣко дете.

Частъ II. Срѣдства за осществяване на горнитъ задачи.

Тѣ ще се усвършенствувать и измѣнятъ съобразно съ придобития опитъ. Но за тази година задачата ще бѣде осществена чрезъ:

1. Изготвяне на подробно разпредѣление на учебния материалъ, оставено на разположение и ръководство на ученици и учители. Учебното време ще бѣде разпредѣлено на кжсове отъ по 15 дни. Въ разпредѣлението ще бѣде отбелязано най-подробно каква материя ще се вземе за всѣка единица време. По него учителътъ ще ръководи обучението. Ученици, които усвоятъ този учебенъ материалъ за по-кжсо време, иматъ пълната свобода да разполагать съ останалото време. Последното

ще използват във работилниците при тезгяха, глината, лиската; или ще пишат реферати, ще четат, ще приготвят пиески и др., или ще минат към други асайменти.

Ученикът не ще може да мине към свободна работа, докато не бъде провѣрен от учителя.

Съ останалитѣ ученици обучението се води въ духа на активното образование. По този начинъ учительтъ ще има пълната възможност да бъде тамъ, където е най-нуженъ, напр. при послабитѣ ученици.

Свободната работа ще се осществява по разширени образователни задачи.

2. Въвежда се единъ полуденъ, а по-късно и цѣль денъ, за свободна — избрана отъ ученицитѣ работа, подъ ръководството на учители. Всѣки ученикъ ще се отдаде на работа, която най-много го привлича. Всѣки учитель ще събере около себе си ученици отъ всички отдѣления и ще ги занимава съ онова, което е негова духовна сила: музика, ръченъ трудъ, театъръ, езикъ, смѣтане, естествено-исторически занимания и пр.

При тѣзи полудни и дни ще се осществи най-възвишено и най-продуктивно творчество. Проявитѣ и въздействието ще бъдатъ най-силни и най-результатни, тъй като не ще има звънци, страхъ и досада. Това ще бъдатъ най-желанитѣ и най-очакванитѣ дни. Работата ще бъде така организирана, че да не позволи никому да злоупотреби съ свободата, която му се дава.

3. Духовната и веществена училищна обстановка ще бъде превърната въ интимна семейна и жизнена сръда. Още презъ първата учебна година външниятъ видъ и обстановката на училището ще съвидоизмѣнятъ. Въ долния етажъ на училището ще се създаде единъ националенъ кжтъ, а въ горния — единъ природонаученъ.

4. Участието на семейството и на бивши подготвени учители ще бъде засилено, за да се улесни осществяването на поставенитѣ задачи. Но прѣката отговорност и пълното ръководство при всички случаи си оставатъ върху учителитѣ.

5. Изучването на чужди езици ще се извършва по законитѣ за усвояване на първичния езикъ, т. е. чрезъ богата езикова сръда. Обучението по езика ще бъде вписано въ редовната седмична програма. За това обучение се изготвя нарочно ръководство.

Часть III. Разпредѣление на дневната работа.

А. Преди обѣдъ:

Първиятъ и вториятъ учебенъ часъ се сливатъ за обща класова работа по дадена учебна единица. За първо и второ отдѣление основа на работата ще даде предметно учение, отъ което леко и неусѣтно се минава къмъ другитѣ предмети и дейности—

смѣтане, четене, писане, моделиране и др. За основа на работата въ трето и четвърто отдѣление се взема родинознанието или природознанието и се минава къмъ дейности, свързани съ другитѣ учебни предмети.

Следъ първия часъ (въ сжщностъ първия и втория) ще има двадесетъ и петъ минути почивка за отдихъ и закуска. Вториятъ учебенъ часъ ще бжде посветенъ на групова работа. Третиятъ учебенъ часъ (последенъ) индивидуална работа.

Б. Следъ о'бѣдъ:

Работата ще бжде организирана не по отдѣления, а по групи, които ще се ръководятъ както следва:

1. Работа въ опитното поле и организацията на работата съ пластелинъ, глина и лиска. Ръководи Мл. Хр.

2. Кошничарство и дърводѣлство. Ръководи Т. К.

3. А. Д. — урежда и изготвянето на естествено исторически сборки и помагала въ работата въ опитното поле. Ръководи и дружествения животъ въ училище.

4. Л. Б. — урежда и ръководи покупката и продажбата въ детската книжарница.

5. Е. Н. — ръководи ръководѣлието и съ съдействието на Младенъ Христовъ, Ана Драганова и Милка Периклиева изготвятъ украсата и националния кжтъ въ училището. Ръководи училищнитѣ фондове.

6. Ст. Л., Е. П. и М. П., ръководятъ музикалния и театраленъ животъ въ училището.

7. М. П., ръководи детския клубъ, като голѣмитѣ ученици се занимаватъ самостоятелно, а на малкитѣ се чете и разказва.

8. Й. СТ., ще събира слабитѣ ученици отъ всички отдѣления и ще се занимава съ тѣхъ върху изученото съ специаленъ образователенъ материалъ.

Часть IV. Дисциплина.

При създаването и подържането на реда вънъ и въ отдѣлението дисциплината ще се осигури съзнателно съ участието на всѣки ученикъ. Такава дейна дисциплина ще осигури сжществуването на правилна и жизнена образователна дейность.

Отрицанието ще се замѣни съ сътрудничество и въ цѣлкупния животъ на училището и ще се установи пълненъ редъ, тишина и непрекъсната дейность.

Йорданъ Стояновъ

Изъ живота на Опитното училище

Борбата между новото и старото, между другото, се състои и въ това, откъде да черпимъ учебния материалъ, дали изъ учебнитѣ или изъ живия животъ. Старото училище не надниква въ живота. Все нѣмало време за излети за по-разширена трудова дейность. Затова го наричатъ и книжно. Детето като е лишено

отъ правото на животъ, съ отвращение гледа на училището. Не обича книгитѣ и не ги чете. Думата е за първоначалнитѣ училища. Ще срещнете ученици отъ четвърто отдѣление, които отъ първия пжтъ не могатъ да ви прочетатъ по задоволителенъ начинъ, дадено четиво. Просто сричатъ. Значи, старото обучение, въ тоя смисълъ, дори не е книжно. Защо ученицитѣ не обичатъ учебницитѣ? Защото не го интересуватъ. Интереситѣ имъ сж другаде — въ живия животъ. Искаме ли, чрезъ образованието, да засегнемъ цѣлостно детето, нужно е да му позволимъ да се свърже съ заобикалящия го животъ. Отъ него то иде. Тамъ е то родено и тамъ расте и намира смисъла на живота и оттамъ черпи сили за животъ. Колко много грѣшимъ, когато го отстраняваме отъ този толкова мощенъ и неизбеженъ факторъ живота! Та тамъ е изворътъ на националния ни нравственъ и борчески животъ. да продължаваме да откъсваме детето отъ него значи, да продължаваме да пресушваме националнитѣ му, нравствени и борчески сили. За щастие, това се схваща вече много ясно отъ ръководнитѣ фактори, които заставатъ решително на страната на новитѣ сили, т. е. заобикалящиятъ ни битъ да се наложи на училището и да способствува за развитието на младото поколѣние. Това е ръководното начало и на Опитното училище. То е още много ново и въ първитѣ стѣпки на своя организационенъ животъ, но решително трѣгва изъ новия пжтъ.

Ето една наша проява. По предметно учение се предвижда да запознаемъ ученицитѣ съ това, какъ се приготвяме за зимата (храна). Въ най-добрия случай, при днешната практика, ние имъ поръчваме да наблюдаватъ, какъ майкитѣ имъ приготвятъ туршии, мармалади и пр. и да ни го разкажатъ въ училище. Ние намираме това за недостатъчно, затова решихме сами да си направимъ туршии и мармаладъ. Нѣколко деня преди това поръчахме на ученицитѣ отъ всички отдѣления да донесатъ какъвто могатъ зеленчукъ и плодове. Добре обяснихме, че всичко това ще бжде за беднитѣ ученици и че ще донасятъ само онѣзи, които иматъ. Беднитѣ нѣма да носятъ нищо и не бива да се стѣсняватъ отъ това. Ученицитѣ пламнаха. Навсѣкжде се говорѣше за предстоящата дейность.

— Азъ ще донеса 2-3 чушки. Ще донеса и моркови.

— Азъ ще донеса цѣлъ килограмъ. Ние вчера купихме...

— Азъ вече донесохъ ябълки...

— И зимъсь ще си кръцкаме, — добави съблазително едно втораче.

Този разговоръ се водѣше наблизу до менъ. На другия день, много ученици, наредени единъ задъ другъ, търпеливо чакаха своя редъ, за да предадатъ носеното. Учители, прислужници и по-голѣми ученици поемаха зеленчука и плодетѣ и ги редѣха.

— Ти какво носишъ? Азъ нося малко чушки и зелени домати.

— Азъ нося една зелка.

— Азъ...

Такива разговори се водѣха изъ редицата. Събрахме много зеленчукъ и плодове. Сетне имъ поръччяхме, които могатъ да донесатъ по едно малко дърво, за огънь — нали ще варимъ мармаладъ? Донесоха и дърва. Пропустнахъ да кажа, че предварително взехме съгласието на родителитѣ (имахме среща). Два дѣня преди събитието поканихме на съветъ отъ всѣко отдѣление по две майки, които сж варили мармалади. Въ тази среща се изготви подробенъ планъ за предстоящата работа. Желанието ни бѣше, нито едно дете да не остане безъ работа. А това съвсемъ не е лесна работа, защото имаме надъ 400 ученика. Реши се, че трѣбва да поискаме и захаръ. Единъ отъ колегитѣ прояви великолепно находчивостъ — поръча на ученицитѣ си две-три сутрини да се помъчатъ да пиятъ млѣкото безъ захаръ, или съ по-малко бучки. Така икономисаната захаръ да донесатъ въ училище. По този и други начини, ние събрахме една кофа захаръ. Решихме така: майкитѣ ще поематъ тежката работа, а всѣки учителъ ще раздѣли децата на групи и ще имъ възлага известна работа — да миятъ зеленчука и плодоветѣ, да ги мѣрятъ, за да знаемъ, общо, колко килограма имаме, колко солъ трѣбва да се сложи и накрай, колко килограма мармаладъ ще получимъ. Уречениятъ дѣнь се посрещна съ възторгъ. Дворътъ бѣше пълненъ и оживенъ. За беда, не всички майки дойдоха. Това ни изненада и затрудни. Но почнахме. Наредихме първацитѣ и децата отъ детската градина въ две редици. Единиятъ край свършва на чешмата, а другиятъ допираше до зеленчука. Понеже сж много малки, не спазваха редицитѣ. Сложихме имъ по нѣколко голѣми деца за ръководители. Чушкитѣ се предаваха отъ ръка на ръка. Голѣмитѣ ги измиваха и пакъ отъ ръка на ръка се връщаха по другата редица. Бъркотия, смѣхъ, удоволствие, но работата върви. Рездѣлени на групи, учители и ученици, пълнѣха качетата, миеха плодоветѣ, рѣжеха ги, мелѣха и слагаха въ казанчето. Други поддържаха огъня, бъркаха съ дървени лопатки кипящата каша и пѣеха. Съ общото участие на всички ученици, при небивало оживление, ние свършихме работата. Остана ни зеленчукъ. Повечето отъ ученицитѣ изявиха желание, другиятъ дѣнь да продължимъ. Но нѣмахме сждове. Характерното презъ този дѣнь бѣше, че обикновената училищна атмосфера напълно липсваше. Отношенията между учители и ученици бѣ естествено и интимно. Досадата отсъствуваше. Имаше непрекъснатъ трудъ и повишено самочувствие. Много ученици даваха нови планове за други — подобни дейности...

Другиятъ дѣнь посветихме на тая дейностъ. Всички отдѣления проведоха следното: Първиятъ часъ — беседа върху вършеното вчера. Обяснения: какъ варихме мармалади, защо сложихме салицилова киселина; какъ направихме туршиитѣ; защо сложихме солъ; какво би станало, ако не сложехме солта (оцетъ не слагаме). Микроби. Какви грѣшки извършихме. Какъ можеше по-добре да се организира и пр.

Втори часъ: първо отдѣление брои чушкитѣ въ 1 кгр. 2 кгр.; сжщо за морковитѣ, ябълкитѣ и пр. Почти сжщото върши и второ отдѣление, но прави смѣтка на 2 и повече килограма зеленчукъ

и плодове. Сжщитѣ смѣтки и други — по-разширени, извършватъ и горнитѣ отдѣления. Отдѣлнитѣ учители внасятъ и по нѣщо оригинално.

Третиятъ и четвъртиятъ часъ свободно съчинение върху извършеното. Най-хубавото отъ цѣлото училище ще се прочете въ всички отдѣления и ще получи премия. Първо отдѣление илюстрира. Едно първаче даде великолепа илюстрация. Показахме я на всички. Тази дейностъ повече или по-малко ни трая 3—4 деня (съ подготовката ѝ). Нейната образователна стойностъ е голѣма: привлича цѣлостното участие на учители и ученици и ги свързва въ едно духовно цѣло. Дава жизненъ характеръ на образованието — нали вършимъ полезни нѣща? Приучва ученицитѣ къмъ служба за своитѣ бедни сънародници, съ което развива у тѣхъ нравствени и национални добродетели.

Методий Христовъ

Притча за послушния и непослушния СИНЪ

Учението на Христа, най-великото учение за живота, по силата на много и различни причини, за които не му е мѣстото да се говори, е станало — въ съзнанието на мнозина — учение за смъртта, сиречь центърътъ на тежестта е премѣстенъ отъ това, което става тукъ и сега, върху онова, което ще има да става тамъ и после (отвждѣ синора на живота). А всѣки, който е челъ Евангелието*) не може да не е разбралъ, че Исусъ учи и наставлява какъ да живѣемъ тукъ и какви отношения да имаме съ хората сега. Всичкитѣ му притчи — съ малки изключения — даватъ норми за нашитѣ всѣкидневни постѣпки. И, ако ние — така нареченитѣ християни — съблюдаваме поне отчасти заповѣдитѣ на Христа, животътъ ни би билъ съвсемъ другъ. Не е въ духа на Исусовото учение да се придържаме само до метафизичната му страна и да пренебрѣгваме практичната.

„Вѣра безъ дѣла е мъртва“ — казва апостолъ Петъръ.

А самъ Христосъ не веднѣжъ е изтъквалъ, че искреността и цената на човѣка се опредѣлятъ отъ неговитѣ дѣла.

„По плодетѣ имъ ще ги познаете. Бере ли се грозде отъ търни или смокини отъ репей? Всѣко добро дърво дава добри плодове, а лошото дърво дава лоши плодове. Не може добро дърво да дава лоши плодове, нито лошо дърво да дава добри плодове“. (Матей 7., 16-18. Лука 9., 43-44).

Нѣщо повече, Исусъ направо заплашва съ наказание онѣзи, които се надѣватъ, че могатъ само съ думи да заслужатъ Божията милостъ, безъ да вършатъ добри дѣла.

*) Съ прискѣрбие може да се установи фактътъ, че малцина сж тѣзи, които иматъ Евангелие, а още по-малцина които го четатъ. Нашитѣ познания за живота и учението на Христа се изчерпватъ, обикновено, съ краткитѣ свѣдения, които ни даватъ учебницитѣ. Забравя се, че послѣднитѣ сж пригодени за деца и въ тѣхъ далечъ не може да се предадатъ въ пълната имъ дълбочина философскитѣ и морални начала на Христовото учение. Въ тѣхъ дори и животътъ му не е описанъ достатъчно пълно.

„Всѣко дърво, което не дава добъръ плодъ, отсичатъ и хвърлятъ въ огъня.“ (Матей 3, 10 и 7, 19. Лука 3, 9, Иоанъ 15, 6.).

При най-повърхностно дори преглеждане на Евангелието, ще се забележи съ какво възмущение говори Христосъ за лицемѣритѣ, сиречь за хората, които не говорятъ това, което мислятъ и — още по-лошо — не вършатъ това, което говорятъ. А като си помислимъ само, че Той е живѣлъ преди близу 2,000 години, оставаме смаяни отъ единъ печаленъ фактъ: колко малко се е промѣнилъ човѣкътъ! Гръмкитѣ укори на Христа срещу лицемѣрието и сега трѣбва да плющятъ съ неослабнала сила. . . негли и съ по-голѣма.

Животътъ има нужда отъ откровени, прями, честни люде, има нужда отъ добротворци, а не отъ хитреци, лукавци и лицемѣри, не отъ рушители. И притчитѣ на Христа трѣбва да се използватъ именно въ тая насока. При тѣхното тълкуване и при изваждане поуката, ние трѣбва съ много примѣри да изяснимъ на децата истинскитѣ имъ длѣжности като християни и граждани.

Ето, на примѣръ, какъ разработихъ съ моитѣ ученици „Притча за послушния и непослушния синъ“.

— Кажете ми, деца, кои притчи учехмѣ досега?

— Ние учихме следнитѣ притчи: за блудния синъ, за митаря и фарисея, за милостивия самарянинъ и, най-последно, за богаташа и бедния Лазаръ.

— Какъ опредѣлихме накжсо главната мисълъ на притчата за блудния синъ?

— За всѣка грѣшка има и прошка. Достатъчно е този, който е сгрѣшилъ искрено да се разкае.

— А каква е поуката отъ сжщата притча?

— Да се пазимъ да не грѣшимъ, защото много ще страдаме, но, ако неволно сгрѣшимъ, да поискаме прошка и повече да не грѣшимъ.

— Ами каква е главната мисълъ на притчата за митаря и фарисея?

— Богъ презира самохвалковцитѣ и горделивитѣ. Той обича скромнитѣ и смиренитѣ. Поуката е да бждемъ и ние смирени.

— Какъ пъкъ опредѣлихме главната мисълъ и поуката на притчата за милостивия самарянинъ?

— Нашъ ближенъ е този, който сега е при насъ и има нужда отъ нашата помощъ. Поуката е: да помагаме всѣкому — познатъ или непознатъ, роднина или чуждъ!

— А каква е поуката отъ притчата за богаташа и бедния Лазаръ?

— Да бждемъ щедри къмъ беднитѣ.

— Виждате, деца, че съ всички притчи, които изучихме до сега, Христосъ иска отъ насъ да вършимъ само добри дѣла: да се разкайваме за грѣшкитѣ си, да не се хвалимъ и гордѣемъ, да помагаме на всѣкиго, щомъ се намира въ беда, да бждемъ щедри къмъ беднитѣ.

Този часъ ще разгледаме притчата за послушния и непослушния синъ, която Исусъ разказалъ единъ день въ Иерусалимския храмъ на еврейскитѣ първосвещеници и старей.

— Въ единъ градъ живѣеше богатъ човѣкъ. Имаше той много имоти. Особено се радваше на голѣмото си лозе. Имаше този човѣкъ и двама синове. Когато гроздето узрѣ и трѣгнаха берачи, бащата се сбърна къмъ първия си синъ и му рече:

— Синко, иди днесъ да работишъ на лозето!

Синътъ, който се бѣ разсърдилъ за нѣщо, отвърна троснато на бащата:

— Нѣма да ида!

И се отдалечи. Но веднага се разкая и си помисли: „Не постъпихъ добре. Съвсемъ напразно огорчихъ татка. Берачитѣ не могатъ сами да свършатъ работа и азъ съмъ длъженъ да имъ помогна. Татко има право“. И той отиде. Върна се късно вечерята, капналъ отъ умора.

Бащата, като помисли, че първиятъ синъ наистина не ще отиде на лозето, обърна се къмъ втория и нему рече:

— Синко, иди днесъ да работишъ на лозето!

— Добре, татко! Ето, отивамъ веднага.

И той трѣгна, но му се видѣ, че времето е много топло, та се отби въ една горичка на хладъ. Тамъ лежа до вечерята. На лозето не ходи.*)

Като разказалъ притчата, Христосъ попиталъ старейтѣ и първесвещеницитѣ: „Какъ мислите: кой отъ двамата синове е изпълнилъ волята на баща си?“

Тѣ веднага отговорили: „Първиятъ синъ, разбира се!“

Следъ малка почивка, поканвамъ децата да разкажатъ притчата.

— Нека сега обсъдимъ каква е основната мисль на тази притча.

— Да говори Н.!

— Основната мисль, споредъ мене, — подхваща Н., — е, че можемъ да приказваме едно, а пъкъ да вършимъ друго.

— Но, ако това е така, — намѣсва се бърже Б., — тогава и вториятъ синъ е ималъ право, защото и той е казалъ едно, а пъкъ е вършилъ друго.

— Да, но той не е изпълнилъ волята на баща си, — защитава се Н.

— Е, тогава ти неправилно опредѣли главната мисль.

— Азъ мисля, — взема думата К., — че Христосъ е искалъ да каже: не е важно какво приказва човѣкъ, а е важно какво върши; дѣлата сж ценни, а не думитѣ.

Повечето ученици се съгласяватъ съ мнението на К.

— Добре. А какъ мислите, дали изобщо не е важно какво приказва човѣкъ?

*) Споредъ мене, би било грѣшка, ако притчитѣ се превърнатъ въ дълги, отрупани съ множество „художествени“ измислици, рз ази: — би се замъглила поуката отъ тѣхъ. Но пъкъ и съвсемъ сухо предадени, тѣ не биха извикали въ съзнанието на децата жива картина за случката, която е предметъ на притчата. Така и поуката не ще бжде здраво свързана съ нѣщо конкретно, силно преживѣно. Налага се, следователно, едно умерено разширение на разказа, съ огледъ да се доближи до сегашния животъ.

— Напротивъ, — отговаря Д., — много е важно какво приказваме. Съ думи ние можемъ да причинимъ радостъ на другитѣ, а можемъ да скроимъ и най-подли клевети.

— Нали миналата година вие ни разказахте баснята на Езопъ за езицитѣ? — вметна Л.

— Пъкъ и самиятъ Исусъ, — довършихъ азъ, — който цѣли три години е проповѣдвалъ предъ народа и нито веднѣжъ не е изрекълъ хулна дума, нито веднѣжъ не е казалъ нѣщо, отъ което после да се отрече, иде да покаже колко е важно, споредъ Него, това, което човѣкъ говори.

— Вѣрно е, — обаждатъ се мнозина.

— Ами защо тогава приехте, че съ притчата за послушния и непослушния синъ Исусъ е искалъ да каже, че думитѣ не сж важни, а — дѣлата?

Настана кратко мълчание.

— Азъ съмъ на мнение, — живо подхваща Ц., — че главната мисль на тази притча трѣбва да се опредѣли така: добритѣ дѣла, изкупватъ лошитѣ думи, ала добритѣ думи, ако не водятъ и къмъ добри дѣла, сж безъ значение.

— Ц. е правъ, — потвърдиха децата.

— Значи, какви думи е изрекълъ първиятъ синъ?

— Първиятъ синъ е изрекълъ лоши думи. Той е сгрѣшилъ. Но тъй като самъ се е осѣдилъ и се е разкаялъ — простено му е. Вториятъ синъ пъкъ е изрекълъ добри думи, но не ги е изпълнилъ — затова е виновенъ.

Следъ изказването на още нѣколко деца формулирахме така основната мисль на тази толкова хубава притча:

— Добритѣ дѣла изкупватъ лошитѣ думи, но добритѣ думи не изкупватъ лошитѣ дѣла.

— А каква е поуката?

— Да постѣпваме винаги добре. Това е най-важното. Нашитѣ добри постѣпки ще накаратъ другитѣ да ни простятъ, дори и тогава, когато неволно сме ги оскърбили съ думитѣ си.

— Бихте ли могли да разкажете случки, когато и вие сте постѣпили, като нѣкой отъ тѣзи двама синове?

— Единъ день, — започна П., — играехъ съ мои другари на футболъ. Мама ме повика и ми поржча да отида на бакалницата да купя нѣщо. Понеже не ми се оставаше играта, азъ отказахъ да я послушамъ. Следъ малко видѣхъ, че тя се бѣ запѣтила къмъ бакалницата. Стана ми мжно, засрамихъ се, зарѣзахъ играта и бърже насигнахъ майка си.

— Мамичко, прости ми! — промълвихъ азъ, — ти се върни, азъ ще отида. И отидохъ. Мисля, че съмъ постѣпикъ като първия синъ...

— Въ нашето семейство сме три деца, — заразправя Р., — и, което е право, не сме много отъ послушнитѣ. Тукъ, въ училището, кротуваме, ама дома дигаме кжщата на главата си. Една вечеръ мама ни попита кой отъ насъ ще отиде на фурната да купи хлѣбъ. Азъ скочихъ и предложихъ пръвъ услугитѣ си (не, защото бѣхъ най-послушниятъ, а защото чувахъ вѣнъ глъчка на

деца). Взехъ паритѣ и трѣгнахъ. Отъ двѣтъ страни на нашата улица има посадени дървета, вече доста голѣми. Тамъ сега деца играеха на хайдуци и стражари. Спрѣхъ се да погледамъ, а после и самъ се заиграхъ. Колко време е продължила играта не зная, но когато се сѣтихъ за фурната, лампата ѝ бѣ угасена: хлѣбарьтъ не е искалъ да ме почака и си легналъ. Върнахъ се засраменъ у дома. Мама много ми се кара. Вижда се, че съмъ постѣпилъ като втория синъ. Но това бѣ за последенъ път. Оттогава съмъ послушенъ. . .

Приведохъ тѣзи два типични случая. Разказаха се и други. Така ние свързахме притчата съ личния си животъ. По този начинъ нейното съдържание, тълкуване и поука станаха за насъ нѣщо непосредствено дадено, не предназначено само за „разказване“ и „изпитване“, а — източникъ на правила за всѣкидневно постѣпване.

В. Хрусанова

Нѣколко думи за народния ни езикъ въ училище

Говоримиятъ езикъ на цѣлата маса българи, чужди на висока култура и цивилизация, езикътъ на който съ радостъ говоримъ отъ рождение до известна възраст въ училище, никога не е представлялъ интересъ за мнозина просвѣтени хора. У насъ съ езика на народа се занимаватъ само ученитѣ — езиковеди и учителитѣ, когато имъ се случи да посочатъ нѣкоя особеностъ въ езика, характерна за дадена областъ, или когато ще трѣбва да разграничаватъ този езикъ съ книжовния. Нищо повече.

Езикътъ на простия народъ, на народната ни поезия — езикътъ ни въ неговото богатство и старина е за децата нѣщо далечно, отвлѣчено. Тѣ не го познаватъ и затова не го разбиратъ. Много деца, поставени по силата на обстоятелствата, отъ малки въ културна срѣда, откъснали се рано отъ езика на бащитѣ и дѣдитѣ си въ село, запазватъ слаби спомени за него или съвсемъ го забравятъ.

Нужно е да се обърне много голѣмо внимание върху изучаване на говоримия езикъ, и тѣзи напѣтвания къмъ здрави знания трѣбва да се даватъ още въ университета, наредъ съ толкова други знания за езика ни; а следъ това, като се нагласятъ учебниците съ богатъ фолклоренъ материалъ — легенди, приказки, пѣсни, ще бже лесно за учители и ученици да работятъ за усвояване на езика.

Трѣбва да се внуши на всички занимаващи се съ родния езикъ, че изучаване българската нижина не се изчерпва съ възприемане само идеитѣ и настроенията въ творбитѣ — лични или народни; нито пъкъ е достатъчно да се посочи създаването на творбата и връзката между формалното и идейно съдържание; нито се изчерпва съ чисто духовното му или естетическо възприемане. Мнозина не отиватъ по-далечъ. Съ самия езикъ — съ не-

говата пълнота и дълбина и съ всичко, което той има скъпо и ценно, не се занимава почти никой въ училище. Тукъ боравятъ главно съ книжовния езикъ и то доколкото той е срѣдство за художествени или научни цели.

Езикътъ въ нашето училище трѣбва да стане главна сѣщина въ преподаване на матерния езикъ. Той трѣбва да бѣде целъ, и да се изучава като такава. Сѣщото важи за ученицитѣ и поетитѣ. Махнете слабото отъ мисълта имъ и отъ нея нищо не остава.

Нека учителитѣ, на които е възложено обучението на матерния езикъ, се помжчатъ малко сами и не чакатъ новото, което ще се оформи и узакони официално следъ години. Не бива да се губи време. Учителътъ-творецъ съ усѣтъ къмъ езикъ, съ повече желание и воля, ще постигне доста.

Споредъ програмата по бѣлг. езикъ у-цитѣ се занимаваха съ народния ни езикъ чрезъ разказа на Михалаки Георгиевъ „Пенчо преброява населението въ Глиенъ-долъ“. Когато се работи въ тази насока часътъ минава забавно, весело, но нищо повече. Не се чувствува у децата доволство, че сж взели единъ хубавъ урокъ, че се запознали съ нѣщо хубаво и интересно. Ако не безинтересно, урокътъ минава безжизнено, за всички, които познаватъ и непознаватъ говора.

Ето защо решихъ въ себе си, че този урокъ трѣбва да се взема другояче.

Понеже ученицитѣ въ София познаватъ мѣстния говоръ, разказътъ „Пенчо преброява населението въ Глиенъ долъ“ не имъ прави впечатление. Тѣхъ разсмива държанието на селянитѣ само, а езикътъ не спира вниманието имъ. Затова въ началото на тази учебна година се снабдихъ съ чудно-хубавата легенда за Хубча (Родопско) на мѣстенъ, родопски говоръ, и ефектътъ бѣ повече отъ очакваниятъ. Прочетохме я. Толкова много се хареса на ученицитѣ, че искаха да си я иматъ. Продиктувахъ имъ я и я написахме въ сѣщото време на таблата. Следъ единъ часъ на групиране особеноститѣ на думитѣ, споредъ явленията въ звуковетѣ, формитѣ, изречението и ударението, която группировка направиха сами ученичкитѣ, часътъ на обясненията и сравненията имъ съ книжовния езикъ мина извънредно занимателно. Никога класъ, при който е разглежданъ езиковъ въпросъ, така чисто граматично, не е изглеждалъ така доволенъ, така разведренъ, веселъ. Два часа посветени на легендата за Хубча. Гледахъ лицата на децата отъ IV класъ, свѣтнахъ, засмѣхъ отъ удоволствие, напрегнати отъ нѣкаква особена радостъ. Когато четѣха моменти и сочѣха особенитѣ, рѣдки и никога не чувани отъ тѣхъ думи, или даваха обясненията имъ, често възклицаваха: колко хубави, колко интересни! Разбрахъ тогава, какъ трѣбва да се взиматъ подобни уроци. Живостта и удоволствието бѣха по-голѣми отколкото при разглеждане на най-нѣжни или силно патриотични стихотворения. Така минаха и часоветѣ, когато искахъ да ги запозная съ стихотворението на К. Миладиновъ „Тѣга по югъ“, на македонско наречие. Следъ диктовката му, всички извикаха „ще си го разгледаме като Хубча. Нека сами направимъ това въ кѣщи“. И радо-

стъта отъ предстоящата работа личеше по лицата имъ. Ето постигнатъ идеаленъ часъ — полза и удоволствие отъ работата. Окуражена, следъ 2-3 упражнения, дадохъ за II срокъ на четвъртитъ класове класно упражнение, да разгледатъ езика на една родопска пѣсенъ. Никакво недоволство, никакво смущение или недоумение, както обикновено при други кл. работи. Успѣхътъ бѣ повече отъ добъръ — несполучливи работи почти нѣма. Забележително бѣ и видимото удоволствие, съ което сж работили и заключенията имъ, които говорятъ за отношение вече къмъ единъ нашъ говоръ, следъ като иматъ впечатления отъ него.

Ето нѣкои отъ тѣхъ:

1. Тази родопска пѣсенъ ни запознава съ хубави рѣдки народни думи.

2. Отъ тази пѣсенъ ние виждаме, колко хубави думи се срѣщатъ въ родопския говоръ.

3. Пѣсенъта се произнася леко и благозвучно и е приятна за четене.

4. Всички думи въ тази род. пѣсенъ сж много хубави и характерни.

5. Всички думи въ тази пѣсенъ ми се харесватъ. Тѣ звучатъ хубаво, меко и приятно.

6. Родопскиятъ говоръ е единъ отъ най-хубавитѣ наши говори.

7. Думитѣ въ тази пѣсенъ придаватъ голѣма живостъ на стила.

8. Тази пѣсенъ ми се харесва много, защото се разказва интересна случка изъ селския животъ и защото е написана на едно отъ най-хубавитѣ български наречия.

9. Тѣзи интересни думи въ пѣсенъта никакъ не приличатъ на книжовния езикъ и показватъ по-точно мисълъта.

Значи онова, което наши и чужди учени твърдятъ за този говоръ следъ дълги изследвания, малкиятъ детски умъ открива така скоро и леко, съ малкитѣ си познания и усѣта си за езика и неговата сила върху духа имъ — именно: богатство, точност, благозвучие и мекостъ, така характерни за този говоръ. Понеже нѣматъ никакви познания за старобългарския езикъ, не можах да бждатъ поразени отъ стариннитѣ форми, или да имъ направятъ особено силно впечатление. Което е най-важно, че се срѣщаха не рѣдко деца, които изтъкваха чрезъ езикови форми духа на мисълъта или настроението — най-ценното и главно, което целятъ такива занимания. Така стиховетѣ:

„Майчинко, милна майчинко“,
сърдитко ми е либено.

освенъ че е посочена характерната членна форма въ II стихъ, но е обяснено и окончанието — итко къмъ сърдит — съ което се сочи чувството на обичъ, нѣжностъ и мжка на момата къмъ мъка, както и въ стиховетѣ:

Ега са, либе, зазнаишъ,
Знойчекамъ ща ти избриша
Съ моено постро тюльбенче.

Ученичката добавя, че окончанието въ знойчекамъ е сложено, за да се види чувството на момата.

Въ друга пѣсенъ намиратъ думата „низпоследъ“. Всички казватъ, че е много интересна и особено много точна. Не може да се сравни съ думата следъ него по сила на изразностъ.

Нѣкои отъ ученичкитѣ правятъ сравнение на родопския съ македонски или други зап. български говори, които сравнения поразяватъ съ вѣрността на наблюденията и правотата на твърденията, главно защото бѣха изказани отъ деца много малки за единъ по-дълъгъ опитъ. Азъ вече не се страхувамъ отъ работа съ тѣхъ надъ езика. Безъ да знаятъ мекитѣ и твърди гласни отъ граматиката, тѣ ги почувствуваха отъ самия езикъ на пѣсента. Тази лекостъ имъ се хареса много, защото приятно погали слуха имъ. Напр., всички споменаха, че моено звучи по-меко отъ моето, знойчеканъ отъ потчицата. Детето лесно установява особеността, макаръ съ не много правилень изразъ; защото тя му е подействувала сухо, грубо, или приятно и остава само да я посочи.

Нека се убедимъ вече, че езиковитѣ въпроси могатъ да до- ставятъ на децата много удоволствие и полза, както толкова други нѣща, съ които хранимъ душитѣ имъ. Да не ни плаши нищо.

Да не ни плаши нищо.

Нека въ програмата се предвидятъ много нар. пѣсни за наизустяване. Освенъ обилния материалъ изъ нар. поетично творчество. Допирътъ съ езика на народа да не бжде случаенъ или времененъ, а траенъ и дори постояненъ. Тогава и случаитѣ на лично поетично творчество, близко до народното, нѣма да учудватъ младитѣ детски мозъци, а тѣ ще имъ посочватъ правилния и вѣренъ пътъ на истинско голѣмо поетично развитие и издигане. Голѣмъ ще станешъ чрезъ нѣщо голѣмо. Величието на единъ духъ ще дойде чрезъ великото у цѣль народъ. По този начинъ ще се посочи и непрекъснатото взаимодействие отъ дветѣ страни: творецътъ личностъ и народъ.

Отъ друга страна за нашитѣ деца въ училище ще бжде еднакво важно, интересно и ценно не само, какъ живѣе, на що се радва, какво го измъчва, въ що вѣрва, но и какъ мисли т. е. какъ говори нашиятъ народъ въ неговата цѣлостъ. И тогава сж- щитѣ деца, които учимъ, какъ работятъ, страдагъ — живѣятъ всички българи, ще разбератъ, че освенъ материалнитѣ блага, които той си създава, той твори и езика, съ който си служатъ и по-просвѣтенитѣ му братя и то езикъ мощенъ, хубавъ, благозвученъ. Силенъ, както сж силни мишцитѣ на синоветѣ му, хубавъ като планинскитѣ върхове и благозвученъ като ромона на ручей. Защото всичко за българина е било винаги сила и хубостъ. Такава е била природата му, такъвъ е той, такъвъ е и езикътъ му. Другояче не може да бжде.

К. Хр. Чернокожевъ

За използването на картинките при началното четене

Обучението на начално четене сочи на няколко грѣшни положения, едно отъ които е начинътъ на ползуване картинките, които придружаватъ всѣки четивенъ текстъ въ букваритѣ на всички автори.

Учебната практика сочи, че тѣзи картинки сж уводътъ къмъ всѣки поставенъ въ буква текстъ. Урокътъ започва всѣкога съ разглеждане картинката, съ беседа върху изобразеното въ нея, съ описание, „прочитане“ на картинката. Беседата се води по начинъ да наведе ученицитѣ точно въ мислитѣ, изложени въ придружаващия картинката текстъ. И това е естествено, тъй като картинката е иллюстрация на текста. При всички почти случаи, обаче, беседата се води по начинъ, щото да се конструиратъ точно съставлящитѣ текста изречения, които предстои да бждатъ отчетени. Това е особено задължително при първитѣ уроци въ началното четене.

Така третирана, картинката е ключътъ за отгатване, сръдство за отчитане на текста и обучението се свежда до неговото разчитане по нея.

Основанията за това сж ясни. Четенето — особено началното — не е по силитѣ на начинающия ученикъ, той е неспособенъ самъ да прочете наученъ текстъ, затова ще трѣбва да бжде улесненъ, подпомогнатъ. Най-удобното сръдство за това, *което запазва илюзията, че ученикътъ е прочелъ самъ текста*, е картинката и нейниятъ анализъ.

Днешната учебна практика свежда четенето на първака до повтаряне на внушени му изрази. Неговото „четене“ дава не само следъ анализа на картинката по посочения начинъ, но и често следъ прочита на текста отъ страна на учителя или на нѣкой ученикъ, понѣкога не единъ.

Всичко това ние смѣтаме за противоречащо на принципа на активността, както и на естеството на четивния процесъ.

Но, що е въ сжщностъ четенето? Може ли да бжде сведено то до гласното повтаряне на заученъ, вече чутъ, прочетенъ отъ другъ четецъ откъсъ? — Явно, не!

Четенето предполага всѣкога четивенъ материалъ, четивенъ текстъ, книга за четене и срещу нея, като страна, четецъ, т. е. този, който трѣбва или иска да прочете текста, за да го разбере. По своята сжщина четенето е актъ на индивидуално отчитане. Ние четемъ всѣкога, за да добиемъ нѣкакви сведения, да доловимъ нѣкакви събития, преживявания, изложени въ даденъ четивенъ откъсъ — книга, вестникъ, писмо, читанка и само въ специални случаи, за да научимъ да четемъ гласно изразително текста за дадена аудитория. Училището недостатъчно мотивирано е измѣстило центъра на тежестъта на четенето на страната на изразителното гласно четене, което, като такова, е въ известна степенъ и дарование, способностъ.

Лъвската частъ отъ усилията на учители и ученици при четенето — включително началното — следва да се заема всѣкога отъ обяснителното четене, т. е. отъ обучението въ разбиране въ най-голѣма ширина онова, което се чете. Както това, така и овладяването на четивната техника обаче, ще трѣбва да гради на личнитѣ усилия и презъ личнитѣ възможности, да се насланя на личнитѣ постижения на ученика.

Практически учебниятъ процесъ започва съ приложението на началнитѣ знания и способности на ученика. Това е въ пълно съгласие съ принципа на активността. Подпомагането ще идва, въ една или друга форма и степенъ, доколкото е неизбежно, като насочване за нови лични търсения и постижения отъ страна на ученика. На тази плоскостъ ученикътъ трѣбва да се насочва не къмъ картинката надъ текста, а къмъ самия текстъ *за лично разчитане* — по отношение на техника и разбиране.

На почвата на тѣзи разсуждения намъ се струва, че помнатитѣ картинки, безъ които сж немислими за засега нашитѣ буквари, и които сж толкова голѣма грижа на учебникари и издатели, сж прѣчка за правилната постановка на обучението въ начално четене.

Картинката е иллюстрация на даденъ моментъ отъ едно словесно дадено цѣло. Ако въобще иматъ мѣстото си и трѣбва да бждатъ използвани при началното четене, то това трѣбва да бжде като помощно срѣдство за по образно, картинно и конкретно изясняване на съответнитѣ моменти отъ четивния откъсъ. А това ще рече, че въ тѣхъ децата трѣбва да пренамѣрятъ намѣренитѣ словесно обрисувани въ текста картини.

Въ нѣкои случаи картинкитѣ служатъ за предметъ на най-подробно разглеждане: подробности въ обстановката и лицата, образитѣ, предполагаемо развитие на събитията и пр., следъ което се минава къмъ разучаването на текста. Това разглеждане взема характеръ на упражнение въ говоръ и представя самостоятеленъ моментъ отъ работата на учителя. Само по себе си то не е безрезултатно. Картинкитѣ могатъ да бждатъ ползувани като мотиви за говорни упражнения. Ясно е обаче, че въ този си видъ разглеждането на картинкитѣ нѣма прѣка връзка съ четивния процесъ. За тази целъ картинкитѣ могатъ да бждатъ разглеждани въ специално за това време. Това разглеждане не може въ никой случай да предшества непосредствено овладяването на новия четивенъ откъсъ, тъй като, преследвайки една специална целъ, то би внесло едно раздвоение въ потока на съзнанието на ученика, ненужно лутане въ подробности и гадания, които не стоятъ въ прѣка връзка съ разработката на текста.

Картинката се смѣта още като срѣдство за създаване интересъ къмъ четенето. Мисли се, че четивниятъ откъсъ самъ по себе си не представлява примка за ученицитѣ и че една картинка, по-разбираема поради своята конкретна образностъ, може да послужи като мостъ за провеждане ученика къмъ скучната и мъчна работа на разчитането на непознатия текстъ.

По начало тукъ не липсва доза отъ истина. Постъпъкътъ въ този случай обаче, ще трѣбва да бжде съвсемъ другъ. Въ такъвъ случай картинката ще трѣбва да се постави като една задача за разгатване посрѣдствомъ разчитането на текста и нейното пълно разгатване ще дойде въ резултатъ на пълното негово разбиране. Това ще наложи, обаче, единъ севсемъ другъ отъ сегашния под-боръ на картинкитѣ.

Безъ да отричаме известна правдивостъ на едно подобно отношение къмъ картинкитѣ въ буквара ние смѣтаме, че обучението въ начално четене може да вземе още по естественъ ходъ, държейки за естеството на четивния процесъ и принципа за активността.

Ние четемъ, за да разберемъ прочетеното, за да научимъ чрезъ прочита нѣщо. Само за нуждитѣ на училищното обучение по четене, за литературнитѣ четения и театъра се чете още и съ цель да се даде съответенъ изразъ на прочетеното и разбраното. Четеното и на първака може да бжде сложено на сжщата основа. Той може да бжде заинтригуванъ, въ него може по съответенъ начинъ да се създаде нуждата да прочете даденъ откъсъ, за да разреши поставената задача, да разбере създадената интрига, да научи нѣщо.

Така че, ние смѣтаме, че обучението въ начално четене следва да се гради на общитѣ начала и вземе общитѣ форми на обучението по четене въобще съ избѣжната разлика въ степенъта на широтата въ работата, която се опредѣля отъ ограниченостъта на четивния материалъ въ първитѣ стѣпки на началното обучение по четене.

Е ли това възможно?

Нашиятъ отговоръ е утвърдителенъ. Основанията ни за това ще бждатъ предметъ на друга статия.

ХУДОЖЕСТВЕНЪ ОТДѢЛЪ

Боянъ Балабановъ

Неизвестното

Заповѣдта бѣше съвсемъ кжса — „Отъ 1 октомврий Вие се премѣствате за учителъ въ Губиново“. Следъ това следваше нареждането да замине на мѣстото си незабавно.

Диловъ дълго гледа като уплашенъ безъ да може да проговори. Докривъ му. Свѣтътъ му стана страшенъ и противенъ. Искаше му се съ една ржка само да смаже жгловитата гола глава на раздавача, който го гледаше право въ очитѣ съ нѣкакво лукаво любопитство и тикише непрестанно молива въ ржката му, за да разпише.

— Чакай бе, човѣкъ, да нѣма нѣкаква грѣшка, — отсѣче най-после той.

— Грѣшка, не грѣшка, ти подпиши, че си получилъ писмото пъкъ останалото е твоя работа, — настояваше пощенецътъ.

Диловъ драсна две букви и като закованъ на срѣдата на улицата продължи още дълго да чете удивително кжсата заповѣдъ. Губиново! . . .

Едно име, което липсваше отъ картата. единъ неизвестенъ, новъ свѣтъ, който му вдъхваше опасения и тревога! Буквитѣ отъ голѣмия печатъ на министерството се зжбѣха на присмѣхъ и кжсаха душата му отъ мжка. На кжде бѣ тръгналъ не си даваше смѣтка, но съ натежала отъ умора и безплодни мисли глава той пое обратно за квартирата си.

Колко бѣ спалъ той не знаеше, но сънътъ нито го бѣ успокоилъ, нито отморилъ. Минало се бѣше само една малка часъ отъ времето, въ което израстна така неочаквано тревогата, която го гнетѣше.

Стана отъ леглото и започна да съблича умачканиѣ дрехи една по една. Следъ това отвори прозореца. Отвнъ нахлу ведрината на ксенъ есененъ день. Слънцето златѣше изгорѣлата рѣдка трева по насрещния баиръ, изъ който пълзѣше на широки вълни посивѣлиятъ пжтъ къмъ хоризонта. . . .

По този пжтъ той дойде нѣкога тукъ неизвестенъ и чуждъ и по него сега заминаваше другаде, пакъ неизвестенъ и чуждъ съ натежала като пита медъ, душа отъ спомени. Погледътъ му се зарѣя нѣкжде между клонитѣ на градинскитѣ дървета потопени въ тихитѣ води на есененъ пожаръ и се загуби нѣкжде далече, въ книгата на споменитѣ.

Вратата се откряна леко и въ рамката ѝ се очерта фигурата на Алтъновъ, по-голѣмиятъ синъ на хазяитѣ му.

— Г-нъ Диловъ, за една малка разходка?

— Благодаря.

— Защо? Да не ви се е случило нѣщо?

— Не, но утре-други день ще направя една по-дълга и то със багажъ.

— ? . . .

— Премѣстватъ ме.

И той му подаде заповѣдта. Алтъновъ я пое, праметна я веднѣжъ, дваждъ въ ржцетѣ си, чете името и го повтаря въ недоумение, защото новата учебна година бѣше започнала и така ненадейно идваше новината.

— Виждъ какво, време за размишления съвсемъ нѣма и ти вмѣсто да ме канишъ на разходка, най-добре ще направишъ, ако си свалишъ палтото и се заловишъ за работа. Ще ми помогнешъ да свържа багажа за пжтъ. Първо библиотеката, — нареждаше Диловъ.

— Дай тука голѣмия куфаръ. Въ него искамъ да прибера нѣкои книги, които ще ми потрѣбать, а останалитѣ ти ще свържешъ хубаво въ пакети и ще ги пренесешъ въ твоята стая. Вѣрвамъ, ще ги запазишъ добре?

— Моля ти се.

Започнаха да ровятъ. . . Годаинитѣ гледаха съ посивѣли очи отъ страницитѣ на много книги още отъ ученически дни. Тука бѣше събранъ цѣлия му животъ, душата му, сърдцето и любовта.

Той се увлѣче. Забрави мжката и настоящето и жадно започна да рови и премѣта избѣлѣлитѣ писма и документи, събирани години. Нима вие не сте преживѣли сладката мжка на една тревога при срещата съ миналитѣ дни!

Единъ полу-забравенъ свѣтъ се надигаше въ споменитѣ му тая вечеръ и наново властно искаше своя дѣлъ отъ живота. Схлпи имена и години го гледаха съ разплакани очи отъ извехтѣлитѣ портрети, кждето грѣеше въ усмивка нечий милъ образъ, чието сърдце бѣше написало топли, младежки слова на другата страна на снимката. Черни смолести коси разлѣти на вълни, голѣми и спокойно загледани въ бъдещето, очи потопени въ влагата на нѣкаква мжка, и устни, които очакватъ и зоватъ, а отъ другата страна:

„Обичай ме! Вѣра“

Това бѣше малкото портретче, което срамежливо се гушѣше между страницитѣ на нѣкаква отдавна забравена повестъ.

— Г-нъ Диловъ, Вѣра, — каза Алтъновъ усмихнатъ и повдигна портретчето нагоре.

— Вѣра! Ахъ, да, — като на сънь повтори Диловъ, пое снимката и се загледа . . . Абитуренти, матура, вечери пълни съ обичъ и упоение, и много, много писма изпълнени съ болка и тревога на две души които се обичаха напразно.

Баща ѝ бѣше пожелалъ тя да остане на село. Червеното му крѣчмарско лице на селски чорбаджия, за чиято проклетия говорѣха презъ деветъ села въ десето, се свиваше въ закана и ядъ, когато чуеше името на Диловъ. Той искаше чорбаджия зетъ, който да удвои богатството му и утрои властта му, затова не я пусна да учителствува вънъ отъ село. Мина време. Отначало писмата идваха редовно, после намалѣха. Следъ това дойде мж-

ката, а после забравата, която го гореше като жива рана цълъ животъ.

Диловъ бѣше прекъсналъ работата, загледанъ въ миналото, кждето потокътъ на времето бѣ завлѣкълъ много радости и скърби, ведно съ Вѣра. Алтъновъ сжщо забрави работата и книгитѣ. Той бѣ попадналъ на единъ вързопъ съ писма и документи и листъ по листъ премѣташе и четѣше като старинни ржкописи. . . . Съобщава Ви се г-не учителю, че Вие се уволнявате въ интереса на службата . . .

Алтъновъ изправи глава.

Димовъ го чакаше вече.

— Това направи баща ѝ, за да ме прогони отъ едно близко до тѣхното село. После ме назначиха нѣкжде изъ Родопитѣ.

— Че какъ така?

— Е, какъ така! Въ интереса на службата! Щомъ чорбаджи Гено иска — дадено! Така бѣше нѣкога, Алтъне, когато твоего име се узажаваше и биволизацията бѣше факторъ въ управлението.

Алтъновъ пакъ зачете . . .

— Разбирамъ, мжката ти е голѣма и азъ скърбя заедно съ тебе, но какво да се прави? Моята обичъ ще те погуби, защото упорството на баща ми нѣма край . . . А днесъ той е силенъ! О, тая отвратителна сила, къмъ която азъ съмъ питаела винаги едно безкрайно голѣмо отвращение, защото тя е служила на безп्रा-вието, а се е наричала право! За тебе не ме е страхъ, защото зная, че ти си непоколебимо твърдъ и постояненъ. Ще минатъ злитѣ години надъ свѣта и ще дойде и нашия день! И повѣрвай ми, ние ще го дочекаме!

На добъръ пжтъ! И азъ съмъ съ тебе. Не ме забравяй.

Вѣра

— Пакъ Вѣра!

— Да, съ тая Вѣра азъ пребродихъ нѣкога Родопитѣ, тя бѣше винаги съ мене, докато преди нѣколко години загубихъ диритѣ ѝ.

— Защо?

— Не зная. Не искамъ и да зная. Така по-малко боли.

— Не искашъ да знаешъ, а писмата сж винаги съ тебе.

— Писмата сж миналото, тревожното и пълно съ надежди минало, което съмъ обичалъ. А сега? Блато, — и той махна съ ржка

— После?

— Сгодили я за нѣкакъвъ чиновникъ отъ града.

— Е?

— Е, после паднаха отъ власть, чиновникътъ поизялъ паритѣ и задимилъ. . . .

— Съ една дума, избѣгалъ?

— А Вѣра?

— Ехъ, Вѣра . . . Вѣра . . . — продължи да повтаря името и Диловъ и да нарежда книгитѣ въ голѣмия пжтнишки куфаръ.

Вечерята нахлу отвънъ, пропълзя къмъ жглитъ и ги задуши. Алтъновъ не можеше вече да чете и работата му стана неприятна. Диловъ отдавна бѣше престаналъ да работи. Тая вечеръ той бѣше заетъ цѣлия отъ спомени.

* * *

Късно презъ нощта хазяинътъ му се завърна отъ пазаръ и донесе вестникъ. На утрото Диловъ го прегледа пръвъ. Зачете се и забрави себе си и своята мжка. Та какво ли бѣше той, срѣдъ хилядитъ, които умираха по бойнитъ полета.

Запремѣта вестника. Новина!

„Командировани учители“.

Обхвана го съ погледъ, Десетина имена на неизвестни хора и още толкова на по-неизвестни селища. Между тѣхъ се мждръше и Губиново, съ новооткритото училище.

„Назначаватъ се, четѣше той, Начо Диловъ и Вѣра ... Вѣра Генова отъ. . .

Нѣкаква детска радостъ го зашемети и залюля, като първа юношеска любовъ.

Той сгъна вестника, изтича въ стаята и започна да изнася багажа си за пътъ.

Каруцата чакаше готова.

Сякашъ съ магически жезълъ, като въ приказкитъ за деца, нѣкой бѣ прогонилъ мжката му тая сутринъ и твърдо и решително, съ нова вѣра, той стъпи на колелото, и скочи въ каруцата.

Конетъ поеха къмъ насрещния баиръ изъ пътя къмъ новитъ земи! . . .

До тука ние спираме, драги читателю, и ще оставиме тѣхъ и тебе да продължите разказа, както желаете.

Оттук - Оттам

Методий Христовъ

Учителят Н. Н. често пътуваше съ влака, тъй като селото му бѣ на гара и близу до града. Поради многото пътници, рѣдко се случваше да мине кондукторътъ, за да провѣри билетитѣ. Веднѣжъ, въ сѣщото купе, гдето се бѣ настанилъ учителятъ, влѣзоха нѣколко момци. Тѣ, както обикновено се случва, започнаха шумно да разговарятъ, да се смѣятъ, да пушатъ, изобщо, две пари да не даватъ за останалитѣ пътници. Стана дума и за билетитѣ. Единъ презъ другъ, като че ли изтъкваха нѣкави свои добродетели, момцитѣ заразпавяха, че отдавна сж свикнали да се возятъ безъ пари: не сж толкова глупави да си вадятъ билети, щомъ е повече отъ сигурно, че контролата не ще ги хване. И заключиха:

— Който е шуръ нека си дава паритѣ . . .

Учителятъ, който едва понасяше неприличното имъ държане не можа да се въздържи и забеляза:

— Извинете, млади хора, че се намѣсвамъ въ разговора ви. Искамъ само да защита себе си и другитѣ честни пътници. Защото ние, макаръ и да сме увѣрени, че кондукторътъ не ще успѣе да стигне до насъ, все пакъ си купихме и редовно си купуваме билети. И никой отъ насъ не се смѣта, а и вамъ не позволява да го смѣтате за шуръ. Какъ така? Що за първобитни разбирания имате именно вие, младитѣ? Вие, които сте готови всѣкога да протестираате (и трѣбва да протестираате!) срещу всѣка неправда, сами постѣпвате зле. Нѣщо повече, гордѣете се съ това. Разберете, ние плащаме не отъ страхъ, че ще ни хванатъ, а отъ съзнание, че щомъ се ползуваме отъ известна услуга, длѣжни сме да платимъ за нея. Така е. И азъ ви укорявамъ, задето сте решили да ограбвате собствената си държава. Срамота е.

Учителятъ замлъкна. Момцитѣ (за щастие покварата не бѣ пустнала дълбоки корени въ душитѣ имъ) наведоха глави и нищо не казаха. На следната гара слѣзоха, та си извадиха билети.

Благотворното въздействие на учителя не познава граници, защото той винаги е на своя постъ: честна служба на дълга.

* * *

— Възмущавамъ се отъ постѣпката му. Бива ли такова престараване: да трѣгне по ревизия на 16 септемврий? Дето се казва капкитѣ на светената вода още не сж изсъхнали и милостѣта му задебналь учителитѣ. Забрави, изглежда, че до скоро и той бѣ при тѣхъ, а и утре, сигурно, пакъ ще прегърне дневника.

— Не е моя работа да защитавамъ, когото и да е. Дори не зная какъ самъ инспекторътъ би обяснилъ своята постѣпка.

Но азъ смѣтамъ, че ти малко избързвашъ съ възмущението си. Я нека по-спокойно да обсъдимъ случая. Споредъ мене, подбудитѣ на едно такова рано посещение могатъ да бждатъ и най-безкористни. Възможно е, напримѣръ, инспекторътъ да е искалъ да види какъ учителитѣ се справятъ съ още възбуденитѣ и неулегнали души на своитѣ питомци. Искалъ е да разбере съ какъвъ тактъ, съ какво умение тѣ „вкарватъ ученицитѣ въ релситѣ“. Самъ ще се сдгласишъ, че именно тукъ ще проличи културата и годността на единъ човѣкъ да бжде учителъ. Не е Богъ знае какво голѣмо чудо да си научишъ урока и да го преподадешъ предъ една спокойна и внимателна аудитория. Но е истинско майсторство да овладѣешъ единъ класъ, който кипи, чието внимание е раздвоено, който е отвикналъ да работи и още не се е сформиралъ. Да се видятъ тѣзи нѣща е и любопитно, и поучително.

— Да, така погледнато на въпроса, ти си правъ, но господинътъ не е тръгналъ, за да прави психологически изследвания, а за да тероризира довчерашнитѣ си колеги. Познавамъ добре тази лисица.

— Нѣмамъ телепатически способности, за да чета мислитѣ на хората. Ти не можешъ доказа „лукавитѣ“ намѣрения на инспектора, азъ сжщо не съмъ сигуренъ, че е действувалъ отъ благородни подбуди. Това знаятъ посетениитѣ. Предъ тѣхъ той е разкрилъ картитѣ си. Моята цель бѣ — и въ това напълно успѣхъ — да посоча, че самиятъ фактъ на рано посещение търпи дзе обяснения („Тоягата има два края“, както казва Достоевски) и не е правъ този, който прибързано обвинява другитѣ въ дребнавостъ, защото самъ постѣпва дребнаво.

* * *

Учителътъ на първо отдѣление запознава децата съ понятие и картинка на числото 8. (Цифритѣ щѣлъ да вземе после, следъ като преподаде понятията и картинкитѣ на всички числа до 10). При конференцията инспекторътъ изказва мнение, че е по-добре да се взематъ едновременно понятията, картинкитѣ и цифритѣ на числата. По този начинъ връзката между тѣхъ ще е по-здрава, па и така ще имаме единъ завършенъ познавателенъ процесъ.

Безъ да каже дума, за да се защити, учителътъ измѣква отъ чекмеджето едно ръководство по смѣтане отъ известенъ нашъ педагогически писателъ, разтваря го на съответната страница, кждето е развита преподадената лекция и, съ видъ на победителъ, го слага предъ инспектора. Последниятъ се усмихва и, безъ да си повиши гласа (той бѣ благъ човѣкъ), забелязва:

— Не е похвално за единъ учителъ, когато се придържа слѣпо о чуждо мнение, безъ да потърси достатъчно научни основания. Така той ще бжде изложенъ на опасността никога да не си изработи свои разбирания по кой да е въпросъ. Въмѣсто да ми сочите ръководството, трѣбваше да се опитате да обосновете своята работа, защото тя все пакъ, има нѣкакви основания. Ще се съгласите, че винаги и за всичко човѣкъ може да се скрие

задъ нѣкое по-голѣмо или по-малко име. Така той намира известна защита, но не намира, не утвърждава себе си, не става личност. А тъкмо то е най-важното. Бихъ ви помолилъ да си помислите върху тѣзи мои думи.

* * *

Въ с. Моминъ-бродъ, Ломско, е вече построено училище по стопански начинъ. Всѣка година селянитѣ сами се облагаха съ извънредни данъци (1-2 кгр. жито и царевица на декаръ) и кое съ добро, кое съ зло, събирателниятъ комитетъ прибираше хранитѣ, продаваше ги на търгъ и предаваше паритѣ на строителния комитетъ.

Тукъ искамъ да разкажа една трогателна случка, станала по време на първото събиране.

Въ селото живѣе една, колкото дребна, толкова и бедна жена — баба Мария Кукличката. Кжщата ѝ е полуземлянка, полуколиба. Когато доближили до нейния вратникъ, хората отъ събирателния комитетъ решили, че ще е грѣхота да искатъ нѣщо отъ баба Мария — тя не притежава никакви имоти и не праща на училище ни синове, ни внуци. И тѣ я отминали. Точно въ това време скръцва вратата на колибката и оттамъ се показва прегърбената баба Мария. Въ очитѣ ѝ блести обида и укоръ.

— Ей, хора, защо ме отминавате? Не съмъ ли и азъ човѣкъ отъ това село? Бива ли така? Като е за училище, всѣки трѣбва да помага! Колкото и да съмъ бедна, все имамъ нѣкоя скжтана пара. Я се върнете, върнете се!

И засрамени, и зарадвани хората отъ комитета се връщатъ. Баба Мария отваря стария, обкованъ съ дебели желѣза сандѣкъ, и отъ дъното му изважда малѣкъ вжзелъ. Като го развързва, тя изсипва цѣлото съдържание въ шепата на бай Цеко, председателъ на събирателния комитетъ. Просълзенъ, той преброява паритѣ и отрѣзва квитанция на предостойната гражданка.

Нѣма значение колко лева е нейниятъ даръ. Трогателното е, че той е всичко, каквото тя е притежавала и още по-важно, че е направенъ доброволно и съ такова високо съзнание за дългъ къмъ родното училище, предъ което може само да се благоговѣе.

* * *

Разправя учителката за страшнитѣ опасности, на които се излага човѣкъ, като не пази тѣлото и облѣклото си чисти. За всичко бѣ казано: и за дългитѣ черни нокти, и за чорлавата глава, и за нечистото лице, и за непранитѣ дрехи, и за нелъснатитѣ обувца. На края имъ нарисува потресаваща картина за едно дете, което си хапало ноктитѣ, пълни съ мръсотии, и после се разболѣло. Наблѣга силно на горчивитѣ лѣкарства, на безсънитѣ нощи и потоцитѣ сълзи пролѣни отъ майката и на многото похарчени пари, които бащата съ толкова тежѣкъ трудъ печели.

Всички деца сж погълнати отъ разказа. Нѣкои — по-чувствителнитѣ — дори заплакватъ. Учителката напуска стаята довольна — драго ѝ е за толкова успѣшно преподадената лекция.

На другия день, тя решава да изпитва. Хвърля погледъ къмъ отдѣлението, спира се на едно момче, което най-настойчиво дава знакъ. Излиза то, че като отваря уста, като затраква „по вода“ запомнениѣ думи отъ учителката, та ѝ взема ума. Децата още веднѣжъ изживяватъ ужаситѣ отъ нечистоплътността.

Но, докато малчуганътъ ораторствува, учителката го оглежда отъ глава до пети. Тя остава смаяна отъ мръсния му видъ. Въ ушитѣ му каль, събирана може би още отъ пролѣтѣта. Ноктитѣ, нерѣзани отъ месеци, сѣ дебели черни ивици. А дрехитѣ покрити сѣ широки мазни петна.

Момчето свършва и очаква похвала.

— Седни си, Борисе, пиша ти двойка! — рѣзко се обръща къмъ него учителката.

— Ама защо, госпожа? Нали си разказахъ урока много добре?

— Урокътъ се учи, не за да се разказва, а за да вършимъ това, което сме научили отъ него. Я се погледни какъвъ си! Мене ме е срамъ да те гледамъ, а пъкъ на тебе не зная какво ти е. Върви си на мѣстото и се помжчи истински да си научишъ урока!

Има ли виновни и кои сж тѣ, задето въ нашитѣ училища децата се научаватъ да разправятъ много нѣща, но и на умъ не имъ минава, че тѣзи „нѣща“ не сж само за упражнеение на гласовитѣ органи, а сж за всѣкидневно приложение?

Училищна политика и администрация

Ек. Дръндарова

Кратък преглед на населението въ Бѣломорието и на историческитѣ ни права да го владѣемъ

Най-стари жители на Бѣломорието сж суровитѣ и войнствени македонци и едритѣ и красиви траки, които създали една твърде висока култура, сродна съ егейската и гръцката. По-късно, къмъ V—VI в. сл. Хр., славянитѣ залѣли цѣлия полуостровъ отъ Дунавъ до Егея и отъ Адриатика до Понта, а въ 7 в. вече славянитѣ били господстващата маса отъ населението на Балканския п-овъ. Сведения за това ни даватъ самитѣ византийски лѣтописци, като Юстиниановиятъ историкъ Прокѣпий, сжщо и сириецътъ Йоанъ Ефески, който казва, че на третата година отъ царуването на Тиверия Победоносни (581 год.), проклетиятъ славянски народъ потегли и нахлу по цѣла Елада и въ околноститѣ на Солунъ и по цѣла Тракия. Другъ византийски историкъ отъ 8 в. Акрополинь твърди, че славянитѣ въ Зап. Тракия и Македония се бунтували противъ византийската властъ и сами искали да се присъединятъ къмъ еднородцитѣ си на северъ въ българското царство. И много, много други сведения отъ гръцки и чужди историци доказватъ, че въ Бѣломорието главната маса отъ населението сж били славянитѣ. Не само въ етнографско, но и въ политическо отношение, тамъ, макаръ и за кратки периоди, е било българско. При Крумъ и Симеонъ българскитѣ победоносни войски не единъ пжтъ сж стигали до брѣга, а въ 1230 год., следъ клокотнишката битка между Иванъ Асенъ II и Епирския деспотъ Тодоръ, българскитѣ граници се простиратъ по цѣлия бѣломорски брѣгъ. Въ 1344 год. Момчилъ войвода по времето на Иванъ Александра господствувалъ самовластно въ частъ отъ този край съ столица Скеча, тогавашно царство. Съ падането на полуострова подъ турска властъ бива покорено и Бѣломорието. Но населението и отъ този край, както и отъ останала България, не загубва своето народностно съзнание и работи заедно съ събратята си за духовното възраждане и политическо освобождение на българския народъ. Така напримѣръ, въ 1847 год. свещеникъ Кирякъ Бѣлковски отъ Устово Гюмюрджински санджакъ, превелъ на мѣстно българско наречие, празнични поучителни слова, като въ кратко време били преписани отъ други свещеници, за да си служатъ съ тѣхъ изъ бѣломорскитѣ села. Сжщиятъ свещеникъ Бѣлковски, по настояването на еснафа въ гр. Гюмюрджина въ 1866 год., тържествено служилъ литургия и то на български езикъ въ църквата св. Георги. А за да поиска населението тамъ да слуша словото божие на българ-

ски езикъ, значи, че то е било главно българско. Въ тѣзи краища още твърде отрано били открити и български училища. А копнежа за политическо освобождение населението отъ този край изрази чрезъ подвизитѣ на редица хайдути, на първо мѣсто съ Петко войвода отъ с. Доганъ-Хисаръ, Дедеагачко. Ето защо, въ справедливия Санъ-Стефански договоръ въ България влизаше и бръга на Буру-гьолъ на западъ, а споредъ Лондонския договоръ отъ 30 май 1913 год. и Букурещкия отъ 11 августъ с. г. се даде на България цѣла Бѣломорска Тракия, но само следъ 6 год. жестокиятъ и несправедливъ Ньойски договоръ ни я отне изцѣло, като призна само споредъ чл. 48 правото ни за икономически излазъ на Бѣло море. Това право, обаче, остана само на книга. Но да оставимъ настрана, далечната и близка история, когато България е притежавала тази земя, и да се спремъ само на периода отъ 1919 год. месецъ октомврий до 1920 год. м. май, — времето на междусъюзническото управление на Зап. Тракия. Това междусъюзническо управление извърши на 30. III. 1920 год. преброяване на населението въ Зап. Тракия. Преди да дамъ резултатитѣ отъ преброяването, ще подчертая, че то се извърши при неблагоприятни за насъ българитѣ условия.

1. Извърши се въ края на 1919 год. т. е. следъ злополучния за насъ край на свѣтовната война, когато българското население масово напуска страната, заедно съ административнитѣ и военни власти.

2. Малко преди извършване на преброяването на населението въ Зап. Тракия, броятъ на гръцкото население тамъ, поради очакването на преброяването се увеличи съ свѣткавична бързина и по много изкустенъ начинъ.

3. Самото преброяване не е било извършено правилно и точно: много българи не били преброени, а много българи мохамедани били броени, като турци. И все пакъ крайниятъ резултатъ отъ преброяването отъ 30 III 1920 год. билъ следниятъ:

I българи	християни 69,154	} всичко — 80,893 души
„	мохамедани 11,739	
II турци		73,220 „
III гърци		51,706 „
IV евреи		3,000 „
V арменци		1,964 „
VI разни		1,839 „
Всичко население на Зап. Тракия =		212,622 „

Отъ горнитѣ цифри ясно се вижда, че въпрѣки всички изтъкнати по-горе неблагоприятни условия за насъ, пакъ българското население е било далечъ повече отъ гръцкото. Въпрѣки това документално доказателство за българския народностенъ характеръ на Зап. Тракия, Англия въ международната конференция въ Ньои, успѣ да наложи присъединението на Зап. Тракия къмъ

Гърция. И още тогава през май 1920 год. следъ изтеглянето на френската войска и междусъюзническата администрация се започна усиленото погърчване на Бѣломорската областъ съ гърци преселници отъ Мала-Азия и Русия. Усиленото погърчване на населението бѣ съпроводено и съ единъ жестокъ тероръ надъ останалото тамъ българско население. Преследвания, затваряния, заточения, нѣща, които принудиха нещастното българско население да напустне родна земя и свиденъ бащинъ домъ и да поведе живота на бѣжанци. Но това, като че не бѣше достатъчно, та въ 1924 год., споредъ безчовѣчната конвенция за така нареченото „доброволно изселване“, трѣбваше и ония българи, проявили жилавостъ, твърдостъ и устойчивостъ, да напустнатъ страната. Издевателство надъ българското население и заточения въ вътрешността на Гърция и островитѣ сж станали и сега, презъ тази война, следъ присъединяването на България къмъ тристранния пактъ. Германскитѣ войски, които заеха сжщинска Гърция и островитѣ, сж открили тамъ голѣми групи заточени българи отъ Тракия и Македония, които тѣ изпратили обратно по домоветѣ имъ.

Точни данни за населението днесъ въ Бѣломорието още нѣмаме и затова ще дамъ само предварителнитѣ сведения за приблизителния брой на българското население, което живѣе въ Бѣломорската областъ сега.

Зап. Тракия	около 32,000	или всичко въ Бѣломорието
Изт. Македония	„ 53,000	

Явно е колко много е намаляло българското население отъ преброяването въ 1920 год., когато въ Зап. Тракия българитѣ бѣха близу 90 х., а сега сж само 32 х. Гръцкото правителство съ усиленото преселничество на гърци въ тѣзи земи е смѣтало да отстрани завинаги възможността за оспорване на гръцкия характеръ на тази областъ. Но гърцитѣ останаха излъгани въ своитѣ надежди и днесъ, за щастие, тази хубава, богата земя, напоена съ българска потъ и кръвъ, е отново наша.

МИНИСТЕРСТВО НА НАРОДНОТО ПРОСВЕЩЕНИЕ

Служба за учебниците и учебните помагала

НАРЕДБА

До г. г. печатаритѣ и коректоритѣ
на учебниците, издавани отъ Министерството.

Министерството нарежда за точно изпълнение при набирание и коригиране на учебниците следното:

Като основа остава „Правописенъ речникъ на българския книжовенъ езикъ“ (четвърто допълнено официално издание). София, държавна печатница, 1931 г.

1. Въ връзка съ правописа на **е** и **ѣ**, да се пишатъ по следния начинъ думитѣ:

Асенъ (не: Асѣнъ)	ненадейно (не: ненадѣйно)
благодетель (не: благодѣтель)	облегало (не: облѣгало)
владетель (не: владѣтель)	Стрѣма (не: Стрема)
впрегатенъ (не: впрѣгатенъ)	тѣсто (не: тесто)
изедникъ (не: изѣдникъ)	улей (не: улѣй)
Места (не: Мѣста)	

2. Въ връзка съ правописа на **ѣ**, **ѣ** и **ж**, да се пишатъ по следния начинъ думитѣ:

Асенъ (не: Асѣнъ), Асена (не: Асѣня)	кжшей (не: кѣшей)
жѣтва (не: жѣтва)	Лжжѣне (не: Лѣжѣне или Лѣд-жѣне)
избѣрзвамъ (не: избрѣзвамъ) и под.	могжщъ (не: могѣщъ)
завѣршѣкъ, свѣршѣкъ (не: завѣршекъ, свѣршекъ) и под.	мѣниѣкъ (не: мѣничекъ)
дошѣлъ (не: дошелъ)	мѣртва, мѣртво, мѣртли (не: мрѣтва, мрѣтво. мрѣтли)
веднѣжъ (не: веднажъ)	свѣршвамъ, извѣршвамъ (не: сврѣшвамъ, изврѣшвамъ) и под.
изпжква (не: изпѣква)	пѣпешъ (не: пжпешъ)
крѣвопролитенъ (не: кѣрво-пролитенъ)	стѣбло (не: стебло)
грѣмоотводенъ (не: гѣрмоо-тводенъ)	ѣрѣтая (не: ѣрѣтая)
	сѣнъ (не: сѣнъ)

3. Въ връзка съ правописа на **о** и **у**, да се пишатъ по следния начинъ думитѣ:

коминъ (не: куминъ)	синоръ (не: синуръ)
номеръ (не: нумеръ)	стопанинъ (не: ступанинъ)
наименувамъ (не: наимено-вамъ)	чувалъ (не: човалъ)
Ромѣния (не: Румѣния)	усойница (не: осойница)
	усоя (не: осоя)

4. Въ връзка съ други правописни особености, да се пишатъ по следния начинъ думитѣ:

Ботевъ (не: Ботйовъ, Ботъовъ)
възстание (не: въстание)
Вратца (не: Враца)
клони, тръни (не: клоне, тръне)
Копривщица (не: Коприщица)
нищка, овошка, плешка (не:
 нишка, овошка, плешка)
нуженъ, празенъ (не: ну-
 жденъ, празденъ)

обращение (не: обръщение)
овце, свине (не: овци, свини)
Палестина (не: Палестиня)
подтикъ, подтична (не: по-
 тикъ, потикна)
пустна (не: пусна)
Родопи (не: Ропопа)
Чешки (не: чехски, чески)

5. Въ връзка съ употребата на главнитъ букви, да се пишатъ по следния начинъ думитъ:

Отецъ Паисий (не: отецъ Паисий)
Хаджи Димитъръ (не: хаджи Димитъръ)
Крали Марко (не: крали Марко)
св. Кирилъ и Методий, или св. Кирилъ и св. Методий (не:
 св. св. Кирилъ и Методий)
Отечество, Родина (не: отечество родина), когато замѣстватъ
 България
Земя, Луна, Слънце (не: земя, луна, слънце), когато означаватъ
 небесни тѣла (срв. Марсъ, Юпитеръ и др.)

6. Въ връзка съ правописа на сложнитъ географски имена.
 Употрѣбата на главна и проста буква при втория членъ —
 споредъ официалния Правописенъ речникъ. София, 1931, стр. 20.
 Съединителна чертица между двата члена не се употребява:

Стара планина, Черно море, Стара Загора (а не: Стара-пла-
 нина, Черно-море, Стара-Загора) и под.
 Сложни имена отъ турски произходъ се пишатъ слѣто:
Чамкория, Делиорманъ, Дедеагачъ (а не: Чамъ кория, Дели
 Орманъ или Чамъ-кория, Дели-Орманъ и пр).

7. Слѣто и отдѣлно писане на наречия и др. думи:

По начало наречията се пишатъ слѣто съ предлози предъ тѣхъ:
нагоре, надолу (не: на горе, на долу)
оттукъ, оттамъ, отколкото (не: отъ тукъ, отъ тамъ, отъ колкото)
дотукъ, дотамъ, доколкото (не: до тукъ, до тамъ, до колкото)
отгоре, отдолу (не: отъ горе, отъ долу)
налѣво, надѣсно (не: на лѣво, на дѣсно) и под.

Други случаи:

като че ли (не: каточели)
може би (не: можеби)
въ кжщи, изъ кжщи, отъ кжщи (не: вкжщи, изкжщи, откжщи)
предъ видъ (не: предвидъ)
токущо, едва-що (не: току що или токущо и пр.)

8. Въ връзка съ пренасянето на думи на новъ редъ:

Следватъ се установенитъ по традицията правила, като при
 групи съгласни между гласни се практикува раздѣляне, ако нѣма
 въ езика думи или форми, които да започватъ съ такива съгласни:
го-сти, Бъл-гар-ски и пр. Съгласни съ жд, дж и ск не се раздѣлятъ.
 Не се раздѣлятъ и **пс, кс и кз** въ чуждитъ думи.

9. Въ връзка с употребата на препинателните знаци:

а) Не се пише точка след арабска цифра, ако тя и да означава поредно число: 1 л. ед. ч., 18 юний 1942 г. (а не: 1. л. ед. ч., 18. юний 1942. г.)

б) Пише се запетая пред съюз и, когато свързва изречения с различни подлози.

Не се пише запетая пред първия от повтарящи се или съотносителни съюзи: и — и, или — или, както — така и др.

Не се пише запетая след изрази: затова, при това, освен това, въпреки това, ето защо и под.

Не се отделя с запетая обаче: Времето обаче се развали (а не: Времето, обаче, се развали). Пише се запетая пред обаче, когато с тая дума започва приставно изречение: Щяхме да дойдемъ, обаче времето се развали.

Отделяне на следователно и на пример с запетая трябва по възможност да се избягва.

Не се пише запетая пред че въ сложни случаи като тъй че, само че, въпреки че, макар че, при все че.

Пише се запетая пред всичко косвено въпросително изречение: Не зная, какво да кажа. Кажете, да те чакам ли?

в) вметнати пояснителни думи въ прѣка реч се отделят с запетая и чертица, ако прѣката реч започва с чертица, и с запетая и кавички, ако прѣката реч започва с кавички:

— Да, — рече той, — това е вѣрно.

„Да“, рече той, „това е вѣрно“.

Запетаята се пише винаги пред чертицата. Кавички въ края на изречение се пишат след точката, ако цѣлото изречение е въ кавички (вж. горния примеръ), и пред точката, когато е въ кавички само част от изречението: Отивамъ на излетъ до „Леденика“.

След заглавия и имена на автори не се поставя точка.

Отъ досегашната дейност на Министра на народното просвѣщение г. проф. д-ръ Б. Йоцовъ смѣло може да се извади заключение, че той ще създаде епоха въ българското учебно дѣло. Преди всичко, въпроситѣ свързани съ образованието той схваща въ тѣхната цѣлостъ и съ похвална упоритостъ се заема за разрешението имъ. Единъ отъ най-болнитѣ въпроси, който е тормозѣлъ учителството презъ всички времена — добри и лоши, това е жилищниятъ въпросъ. Ето че г. Министрътъ не се поколеба да се заеме и съ неговото разрешение. Каквото и да стане, българското учителство ще му бжде признателно.

Новъ правилникъ за назначаване, премѣстване и съкращение на учителитѣ. Въ Министерството на просвѣтата се работи новъ правилникъ за назначаване, премѣстване и съкращение на учителитѣ. Той ще засегне нѣколко сжществени въпроса. Преди всичко — назначаването на основнитѣ учители ще става не отъ околийскитѣ, а отъ обл. учил. инспектори, които съгласно съ новия законъ за народната просвѣта, ставатъ ръководни органи на просвѣтното дѣло въ областта. Всѣки обл. учил. инспекторъ ще има отъ идната година свой помощникъ, който ще поеме доста отъ неговия товаръ. Вториятъ въпросъ е за събиране на учителскитѣ двойки. Третиятъ, който ще намѣри своето рационално уреждане, е — назначаването на учителитѣ да става веднага следъ приключване на учебната година, най-късно следъ Петровденъ. Четвърти е въпросътъ, какъ и кога ще става съкращаването на учителитѣ и какво предимство ще иматъ тѣ при новото имъ назначаване. Последниятъ сжществень въпросъ, който ще разреши правилникътъ, това е въпросътъ за отстранението на учителитѣ не само за противодържавни разбирания, но и за недобросъвѣстно изпълнение на службата или пъкъ за явно установено пиянство.

И най-после — въпросътъ за конкурса на учителитѣ — за мѣста въ голѣмитѣ градове. Може би ще се наложи една друга система — на подборъ и удостояване на учители въ тия градове.

Учителски опрѣснителни курсове. М-вото на просвѣтата проучава въпроса за уреждане презъ ваканцитѣ въ София, а може и въ провинцията, опрѣснителни курсове за основни и гимназиални учители. Въ курсоветѣ ще могатъ да взематъ участие всички учители, независимо дали сж редовни или волнонаемни. Курсоветѣ ще се ръководятъ отъ професори, видни педагози и опитни методици, целта имъ ще бжде да подобрятъ и освежатъ работата на учителитѣ.

И. С.

Надъ люлката

Умѣрено

Ив. Н. Янакиевъ.

1. Май - ка рож - ба свид - на из - ле - комъ лю - лѣ - е

И надъ не - я нѣж - но ти - ха пѣ - сень пѣ - е

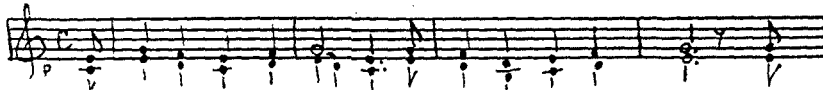
Вѣтрове, не вѣйте!
Клони не шумете!
Че ми е заспало
сладко мойто дете!

Кирилъ Христовъ

Молитва

Умѣрено бавно

Ив. Н. Янакиевъ

1. О, Бо-же бди надъ ме-не! Отъ сво-я слънчевъ сводъ, пра-

ти бла-го-сло-ве-ние надъ мо-я младъ жи-вотъ! Пра-моя младъ жи-вотъ!

Да растна въ твойта благость,
подъ твойта свѣтла ширь,
да се събуждамъ съ радостъ
и да заспивамъ въ миръ!

Е. Багряна

„Въ служба на народното образование“ сборникъ отъ педагогически приноси на проф. д-ръ Михаилъ Герасковъ 640 стр.

Доставя Крумъ Ахчийски, преподавателъ въ Земеделския учителски институтъ Кюстендилъ, цена 300 лева.

„Добри сърдца“, пиеска въ три действия за деца и юноши, отъ Тодоръ Драгановъ, окол. учил. инспекторъ — Ямболъ. Цена 5 лева.

Художествено издържана пиеса. Напълно пригодена за всякакви сцени. Може да се играе и като оперетка. Тази пиеска ще се гледа съ еднакъвъ интересъ и отъ възрастни и отъ ученици. Препоръчваме я.

„Сборникъ училищни игри“ — описание на училищните игри — отъ Ив. К. Гутевъ — инспекторъ по тѣлесно възпитание, Пловдивъ, цена 20 лв. Въ тази ценна книжка сж изложени много училищни игри, повечето отъ които ще се играятъ съ повишенъ интересъ. Книгата е ценно помагало за всички основни учители.

„Добрите братя“, пиеса отъ Евдокия Обрешкова. Играна е и се играе въ Народния театъръ въ София и Скопие. Удобна за представяне при всички условия. Цена 30 лв. Доставя авторката ул. „Гурко“ № 39 — София.

„Училище на творчество“ отъ Йорд. Стояновъ — ръководителъ на Опитното училище. Съдържа: 1) Упътвания, какъ да направимъ обучението радостно, резултатно и активно по всички учебни предмети и при всички условия — селски и градски, слѣти и неслѣти отдѣления и класове. 2) Нови методи за преподаване, изпитване и изучаване роденъ езикъ. Препоръчана отъ М. н. п. съ № 529 отъ 28.I 1942 г.

Книгата е ценна за родители и учители отъ всички степени. 18 коли, цена 80 лв. Доставя авторътъ—бул. Ад. Хитлеръ, 43—София.

Като навлиза въ своята 21-годишнина, сп. „Педагогическа практика“, ще продължава да работи за развоя и организацията на цялостното ни основно училище — за детската градина толкова, колкото и за първоначалното училище и прогимназията, безъ да отминава и най-труднитѣ задачи на тѣзи училищни степени. Списанието ще застъпва следнитѣ по-важни отдѣли отъ живота на цялостното основно образование:

1. Изъ теорията на образованието (обучение и възпитание).
2. Изъ практиката — за практиката.
3. Художественъ отдѣлъ.
4. Отгукъ — оттамъ.
5. Училищна политика и администрация.
6. Училищни вести.
7. Музикаленъ отдѣлъ.
8. Книжнина.

Списанието редовно ще дава изчерпателни сведения за работата въ опитното училище „Св. Седмочисленици“ — София, главенъ учителъ и ръководителъ на което е уредникътъ на списанието г. Йорданъ Стояновъ.

Учители, абонирайте се и разпространявайте списание „ПЕДАГОГИЧЕСКА ПРАКТИКА“.

То е необходимо помагало за вашата ежедневна работа.

Г. Г. УЧИТЕЛИ НА ПЪРВИТЪ ОТДѢЛЕНИЯ, НАБАВЕТЕ СИ **ЧИСЛОВИТѢ КАРТИНИ — ИЛЮСТРАЦИИ**

за добиване представа на числата отъ 1 до 10. Тѣзи картини сж методични, художествено изработени съ седемцвѣтенъ печатъ на картонъ. Размѣръ 32/23 см. Цена 50 лева до 1 декемврий 1942 г.

Поръчки до:

Книгоиздателство С. Цацовъ, ул. Р. Жинзифовъ 9 — София, 6
Пощенска чекова смѣтка 44-57

До Г _____

Гр. (с.) _____ Ок. _____

ПЕДАГОГИЧЕСКА ПРАКТИКА

Месечно педагогическо списание за основни учители

ГОДИНА XXI — 1942-1943

Въпреки общото поскупване, абонаментът си остава 80 лева, предплатени, или внесени най-късно до 1. I. 1943 год.

На настоятели, които запишат най-малко 3 абоната, се прави 20% отстъпъ.

СУМИ И ПОРЪЧКИ изпращайте на адресъ: сп. „Педагогическа практика“, ул. Райко Жинзифовъ 9, София VI. Телефонъ 5-22-83. Пощенска чекова сметка № 44-57.

Ръкописитѣ изпращайте на адресъ:

Цвѣтко Петковъ, ул. Дебъръ № 36 — Сфия

Уредникъ на списанието: **ЙОРДАНЪ СТОЯНОВЪ**

Съ излъзлитѣ досега 20 годишнини, списание „Педагогическа практика“ е дало на българското учителство около 10,000 страници, изпълнени съ богато съдържание. То, несъмнено, е съдействувало за развитието на педагогическата теория и практика у насъ. Помогнало е на хиляди учители да направятъ своята всъ-кидневна работа творческа, радостна; направило ги е достойни водачи, носители на духовни ценности.

Изпълнени съ това съзнание, започваме 21 годишнина на списанието. Ние не се плашимъ отъ тежкитѣ условия, отъ многото прѣчки, съ които е свързано сега издаването на едно списание. Не се плашимъ, защото не търсимъ нито печалба, нито праздна слава. Ние се ръководимъ изключително отъ съзнанието за добре изпълненъ граждански и учителски дългъ. Сметаме, че „Педаг. практика“ винаги е била и ще бжде вѣренъ приятель и добъръ съветникъ на българския учител.

Точно тази наша увѣреностъ ни дава смѣлостъ да започнемъ новата — двадесетъ и първа — годишнина на списанието. Въ сжщото време очакваме и се надѣваме, че нашитѣ усилия и жертви ще бждатъ оценени. Нека всѣко училище и, по възможность, всѣки учител се абонира за „Педагогическа практика“, като си платятъ навреме абонамента. Само така ще има взаимность въ услугитѣ и равенство въ жертвитѣ.

Абонаментътъ пращайте по чекова сметка № 4457